

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Produs intelectual al parteneriatului strategic Erasmus+, KA2

*“DysTRANS-Supporting Dyslexic Individual in Transition
from Primary to Lower Secondary School”*

Analiza internațională de nevoi privind facilitarea tranziției elevilor dislexici din ciclul primar în ciclul gimnazial

17.06.2018

Acest proiect este finanțat prin programul Erasmus+ al Uniunii Europene. Informațiile și pozițiile exprimate aici aparțin autorilor și nu reflectă opiniile Comisiei Europene și a Agenției Naționale Turce.

Această Analiză Internațională a fost realizată în colaborare de către echipele de proiect din cele șase țări partenere, coordonate de către Fatih Guidance and Research Center – Turcia. Echipele de proiect din fiecare țară au oferit informații privind conceptualizarea dislexiei, procedura de evaluare și legislația în vigoare referitoare la dislexie din țara lor. În fiecare țară rezultatele studiului au fost colectate, sumarizate și analizate de către echipa națională de proiect.

Echipele naționale de proiect sunt responsabile pentru informațiile oferite în această Analiză.

Coordonatorii cercetării la nivel internațional:

- Prof. Omer Faruk Metin - *Inspectoratul Școlar Regional din Istanbul, Turcia*
- Prof. Osman Hatun, Prof. Murat Akin - *Centrul de Orientare și Cercetare Fatih, Turcia*

Coordonatorii cercetării la nivel național:

- Terapeut Daniela Boneva - *Asociația de Corectare a Dislexiei din Ruse, Bulgaria*
- Prof. Agnieszka Duda, Prof. Boguslaw Klimczuk - *I Spoleczna Szkoła Podstawowa im. Unii Europejskiej, Zamoc, Polonia*
- Prof. Emanuela Leto – *Institutul Comprehensiv Baronesa Laura Lanza din Carini, Italia*
- Prof. Rosa Martins – *Grupul Școlar din Sines, Portugalia*
- Prof. Teodora Pantazi - *Asociația CES-Colaborăm Educăm Sprijinim, Oradea, România*

Grupul de lucru din România:

- Profesori/terapeuți: Carmen Ilisie, Ramona Kiss, Lavinia Gorgan, Valeria Colesnicov, Paula Manole, Temena Haios, Felicia Codoban-Luca, Alina Cardoș, Anca Tirla, Luminița Oros, Monica Dărăban, Ramona Vidican, Lector.univ.dr.Julien Kiss, Lector univ.dr.Laura Bochiș - *Asociația CES-Colaborăm Educăm Sprijinim/Centrul Școlar de Educație Incluzivă Nr.1 Oradea*
- Inspector școlar general, prof. Alin-Florin Novac-Iuhas; inspector pentru proiecte și programe comunitare, prof. Florin Negruțiu; inspector pentru învățământ special, prof. Alina Vese, prof. Claudiu Damian - *Inspectoratul Școlar Județean Bihor*
- Prof. logopezi: Alice Corodean, Liana Kiss, Csilla Simo-Ritter, Katalin Olah; prof. consilier școlar Ana Popa - *Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Bihor*

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
1.1. ÎNȚELEGEREA DISLEXIEI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.2. LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ	8
1.3. PROCEDURA DE EVALUARE ȘI SPRIJINUL DISPONIBIL.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.4. SCOPUL ȘI IMPORTANȚA STUDIULUI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.5. LIMITE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
METODA.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.1. PARTICIPANȚII LA STUDIU.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.2. STUDIUL	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.3. PROCEDURA DE COLECTARE A DATELOR	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.4. ANALIZA DATELOR.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
REZULTATE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.1. REZULTATELE CERCETĂRII ÎN RÂNDUL ELEVILOR.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.1.1. VÂRSTA.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.1.2. PERCEPȚIA DIFICULTĂȚILOR ÎNTÂMPINATE ÎN CICLUL GIMNAZIAL.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.1.3. ABILITĂȚI DE STUDIU	19
3.1.4. SUPORT OFERIT ELEVILOR	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.1.4.1. Suport oferit în școală	Error! Bookmark not defined.
3.1.4.2. Suport oferit acasă.....	Error! Bookmark not defined.
3.1.5. VIAȚA ÎN ȘCOALĂ (SENTIMENTE ȘI RELAȚII)	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.1.6. ACTIVITĂȚI EXTRAȘCOLARE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2. REZULTATELE CERCETĂRII ÎN RÂNDUL PĂRINȚILOR.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2.1. MODIFICĂRI ÎN ATITUDINEA FAȚĂ DE ȘCOALĂ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2.2. PERCEPȚIA PĂRINTELUI ÎN CEEA CE PRIVEȘTE SUCCESUL ȘCOLAR AL COPILULUI.....	29
3.2.3. MODALITĂȚI DE SUPORT ÎN ȘCOALĂ ȘI ACASĂ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2.3.1. Suport oferit în școală	Error! Bookmark not defined.
3.2.3.2. Suport oferit acasă.....	Error! Bookmark not defined.
3.2.4. CUNOȘTINȚE DESPRE DREPTURILE EDUCAȚIONALE ALE COPILOR DISLEXICI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2.5. CUNOȘTINȚE DESPRE CENTRE DE SUPORT PENTRU DISLEXIE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2.6. ACTIVITĂȚI EXTRAȘCOLARE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.2.7. NECESITATEA ORGANIZĂRII DE CURSURI DE SPECIALITATE DESPRE DISLEXIE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.3. REZULTATELE CERCETĂRII ÎN RÂNDUL PROFESORILOR.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.3.1. EXPERIENȚĂ PEDAGOGICĂ ȘI FORMARE ÎN CORECTAREA DISLEXIEI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3.3.2. RECUNOAȘTEREA ELEVILOR DISLEXICI.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

- 3.3.3. ABILITĂȚI NECESARE ÎN OFERIREA DE SUPORT ELEVILOR DISLEXICI **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
- 3.3.4. DIFICULTĂȚI DE ADAPTARE ÎN CICLUL GIMNAZIAL ... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
- 3.3.5. STRATEGII UTILIZATE DE PROFESORI PENTRU A OFERI SUPORT ELEVILOR DISLEXICI **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
- 3.3.6. CUNOȘTINȚE CU PRIVIRE LA LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ PRIVIND DISLEXIA **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
- 3.3.7. COMUNICAREA CU PĂRINȚII ELEVILOR DISLEXICI **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**
- 3.3.8. NECESITATEA ORGANIZĂRII DE CURSURI DESPRE DISLEXIE **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

REZULTATE..... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

4.1. COMENTARII..... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

4.1.1. COMENTARII CU PRIVIRE LA RĂSPUNSURILE ELEVILOR **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

4.1.2. COMENTARII CU PRIVIRE LA RĂSPUNSURILE PĂRINȚILOR **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

4.1.3. COMENTARII CU PRIVIRE LA RĂSPUNSURILE PROFESORILOR50

4.2. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....**51**

BIBLIOGRAFIE..... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

ANEXE..... **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

CHESTIONAR PENTRU ELEVI **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

CHESTIONAR PENTRU PĂRINȚI **60**

CHESTIONAR PENTRU PROFESORI **64**

INTRODUCERE

Dislexia reprezintă o dificultate în achiziția scris-cititului și afectează 10% din întreaga populație. Deși se acordă sprijin în învățare persoanelor cu dislexie, totuși nu este îndeajuns sprijinită tranziția din ciclul primar în ciclul secundar (gimnazial). Este nevoie de sprijin datorită schimbării în structura instituțională (ciclul de învățământ), datorită cererilor în schimbare atât la nivel de abilități cât și la nivel de sarcină în ceea ce privește copilul.

Acest proiect va dezvolta un sistem menit să pregătească elevul cu dislexie pentru tranziția din ciclul primar în ciclul secundar (gimnazial). Acest lucru va fi posibil prin compararea practicilor alternative la nivelul fiecărei țări partenere și dezvoltarea unui model de bune practici care să fie utilizate apoi la scară largă. Scopul proiectului este de a oferi suport părinților, profesorilor și însăși persoanelor cu dislexie pentru a asigura o tranziție ușoară între școli iar acestea din urmă să aibă oportunitatea de a-și valorifica potențialul în noul mediu de învățare. Deși dislexia este recunoscută la scară largă în Europa, modalitatea de sprijin în cazul acesteia este mai dezvoltată în unele țări comparativ cu altele. Acest fapt se datorează mai multor motive printre care: importanța acordată dislexiei și deficiențelor, trainingul/pregătirea profesorilor, finanțarea, accesul redus al părinților la soluții adecvate. Totuși, principala barieră în dezvoltarea unor strategii de sprijin a fost lipsa exemplelor de bune practici și implementarea unei metode dovedite/validate? Acest proiect oferă oportunitatea partenerilor să expună aceste probleme și să propună soluții. O abordare comună la nivel european este adaptată acestor probleme prin intermediul acestui proiect. Nici o țară nu are singură soluția potrivită sau experiența necesară să o dezvolte/să o găsească. Totuși, prin intermediul analizei internaționale, împărtășirea și dezvoltarea unei soluții comune cu variații locale ar putea avea un impact semnificativ asupra tranziției persoanelor cu dislexie.

Aceste rapoarte de anchetă privind rezultatele Analizei de Nevoi (în Turcia, Bulgaria, Polonia, Portugalia, România și Italia) sunt parte a parteneriatului strategic Erasmus +, KA2: "DysTrans – Facilitarea tranziției elevilor dislexici din ciclul primar în ciclul gimnazial (2017-1-TR01-KA201-046274).

Parteneri în acest proiect sunt:

İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü, Turkey - Inspectoratul Școlar Regional din Istanbul, Turcia

Inspectoratul Școlar Regional din Istanbul (Istanbul Milli Eğitim Mudurlugu) reprezintă cea mai mare autoritate educațională în Turcia după Ministrul Educației care este responsabilă de administrarea tuturor problemelor ce țin de educație și acoperă toate formele de învățământ. Direcția acordă o importanță deosebită educației și sprijină elevii dezavantajați în special elevii cu CES. Pe de altă parte, ISRI a coordonat și finalizat cu succes un proiect centrat pe Sănătatea pentru elevii dezavantajați.

Dyslexia Association – Bulgaria (DABG) - Asociația de Corectare a Dislexiei din Bulgaria

DABG este o organizație non-guvernamentală care oferă servicii profesionale copiilor, adolescenților și adulților cu dislexie și alte dificultăți în învățare, părinților acestora, profesorilor din toată țara. Activitățile Asociației sunt sprijinite de un număr de voluntari. Lucrând cu autorități în domeniul educației, școli, licee, universități, cu angajați la nivel local sau național, Asociația a stabilit contacte și relații bune cu aceste grupuri/instituții. DABG organizează cursuri pentru profesori, părinți, specialiști atât față-în-față cât și on-line, ia parte

la proiecte co-finanțate de UE dedicate îmbunătățirii calității și eficienței în sprijinul oferit persoanelor cu dificultăți de învățare

SEN Association, Romania - Asociația CES-Colaborăm Educăm Sprijinim, România

Asociația CES - Colaborăm Educăm Sprijinim este o organizație non-guvernamentală. Grupul țintă al Asociației CES: persoanele cu CES de toate vârstele; specialiștii care sprijină dezvoltarea acestora (psihologi, consilieri, profesori, educatori, kinezioterapeuți); părinții copiilor, tinerilor și adulților cu CES; profesori universitari; cercetători; studenți (profesori în devenire).

Obiectivele Asociației care reies din activitatea sa sunt: stabilirea unor parteneriate cu instituții de stat sau private din țară și din străinătate; organizarea unor cursuri de formare, workshop-uri, seminarii, conferințe, mese rotunde pentru profesori și părinți; evenimente sociale pentru promovarea persoanelor cu dizabilități în societate; obținerea unor informații privind nevoile diferitelor categorii de persoane cu dizabilități prin studii de cercetare; oferirea de sprijin, consiliere/ terapii specifice copiilor/tinerilor/adulților cu CES și familiilor acestora; sprijin prin activități individuale sau de grup cu copiii cu sau fără dizabilități și alte boli cronice.

Asociația are experiență în proiectele europene și are un parteneriat solid cu: Inspectoratul Școlar Județean Bihor; Universitatea din Oradea, în special cu Departamentul de Științe ale Educației – specializările Psihologie și Psihopedagogie Specială; Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Bihor și Centrul Școlar de Educație Incluzivă Nr.1 Oradea, parteneri locali în implementarea acestui proiect.

Fatih Rehberlik ve Arastirma Merkezi (FRAM), Turkey - Centrul de Orientare și Cercetare Fatih, Turcia

Centrul de Orientare și Cercetare Fatih este responsabil de educația specială și de servicii de orientare în educația formală (grădiniță, școală primară, gimnazială, liceu) și în educația informală (educația adulților) în districtul Faith din provincia Istanbul subordonat Inspectoratului Școlar Regional din Istanbul. FRAM oferă servicii de diagnoză, evaluare și orientare pentru persoanele cu CES (preșcolari, școlari, adulți). De asemenea, centrul oferă pregătire/ training-uri și workshop-uri pentru consilieri școlari și profesori de educație specială; oferă sprijin și coordonare pentru serviciile de orientare și consiliere în școli și organizează activități de orientare profesională, astfel încât studenții să poată alege o profesie care să corespundă talentului lor, intereselor și nevoilor lor.

I Społeczna Szkoła Podstawowa im. Unii Europejskiej, Polonia

I Społeczna Szkoła Podstawowa im. Unii Europejskiej este o școală primară particulară, guvernată de o asociație de cetățeni, care oferă servicii de educație pentru aproape 200 de elevi cu vârste cuprinse între 6-14 (după reforma sistemului de învățământ din 2017). Școala este situată în Zamość, în apropiere de granița de est a Poloniei. Pentru a satisface așteptările elevilor și părinților școala oferă o gamă largă de activități educaționale care vizează extinderea competențelor elevilor în domeniile: matematică, știință, istorie, literatură, muzică, sport, artă și limbi străine cu limba engleză și germană ca și cele de bază. Asociația care coordonează școala are experiență în implementarea unor proiecte inovative inclusiv internaționale. I Społeczna Szkoła Podstawowa are experiență în coordonarea proiectelor Erasmus+ KA2, iar profesorii implicați sunt abilitați în activități de colaborare internațională.

Istituto Comprensivo Laura Lanza Baronessa di Carini, Italy – Institutul Comprehensiv Baronessa Laura Lanza din Carini, Italia

Institutul Comprehensiv Laura Lanza din Carini, se află în unul dintre cele mai noi districte/cartiere din Carini, o zonă dezavantajată din punct de vedere social-economic, include trei grade diferite de școlarizare (grădinița, primar și gimnazial) având în jur de 1200 elevi din care 70 elevi cu CES și 110 profesori. Planul educațional al școlii se bazează pe o pedagogie și o didactică inovatoare, ciclul gimnazial promovează orientarea pe domenii diferite fiecare dintre ele dezvoltând teme specifice: literatură, matematică, limbi străine. Pentru a-și ajuta elevii în procesul de învățare, școala a angajat o echipă formată din profesori, psihologi, educatori, ajutând de asemenea și familiile acestora. Școala organizează workshop-uri extracurriculare, consolidează aptitudinile cadrelor didactice prin cursuri de instruire privind strategii educaționale inovatoare și eficiente pentru a face față tulburărilor de învățare, cu o atenție deosebită asupra elevilor defavorizați. De asemenea, școala are experiență în proiecte UE.

Agrupamento Vertical de Escolas de Sines, Portugal – Grupul Scolar din Sines, Portugalia

The Agrupamento Vertical de Escolas de Sines, este compus din patru grădinițe și școli primare (clasele I-IV) și o școală principală (gimnazială, clasele V-VIII) cuprinzând toată zona municipală. Este o școală publică cu 1330 elevi: 216 preșcolari, 623 nivel primar and 491 gimnazial. Elevii provin din diferite zone rezidențiale – zone rurale, cartiere sărace, zone modeste, sau cei favorizați din familii de condiție medie. Populația din această grupare este eterogenă și multiculturală. În grupul de lucru de la școală sunt 172 cadre didactice și 64 membri ai personalului nedidactic; cu 93 elevi (7%) cu CES (dificultăți de învățare, limbaj/comunicare, deficiente mintale, probleme sociale și emoționale) și sunt de asemenea și mulți elevi cu diferite nevoi speciale. Școala reușește intervenția timpurie pentru copiii și familiile cu probleme încă de la naștere. Școala are de asemenea un Grup de Sprijin pentru Dizabilitati multiple, o unitate de predare structurată și Centrul ICT de Resurse de suport/asistență în educație și evaluare a copiilor cu CES. Școala are experiență în integrarea elevilor cu CES și în proiecte europene.

1.1. ÎNȚELEGEREA DISLEXIEI

Termenul de „dislexie” este definit de către Asociația Internațională a Dyslexiei ca: “Dislexia este o tulburare specifică de învățare și își are originea în sfera neurobiologică. Se caracterizează prin dificultăți privind acuratețea și/sau fluența în identificarea cuvântului, abilități slabe de ortografie și decodare. Aceste dificultăți rezultă de regulă de la un deficit în componența fonologică a limbii, care este adesea neașteptat în raport cu alte abilități cognitive și furnizarea eficientă a instrucțiunilor la clasă. Consecințele secundare pot include probleme în înțelegere a lecturii și experiența redusă de lectură, care pot împiedica îmbogățirea vocabularului și a cunoștințelor de fond.” (IDA Consiliul Director, 2012, 12 noiembrie).

Principala trăsătură a acestor dificultăți este aceea că sunt „specifice”, prin urmare, afectează un spectru particular de aptitudini într-o manieră importantă dar elocventă și nu au legătură cu inteligența generală. Tulburările Specifice de Învățare nu pot fi puse pe seama unui deficit la nivel cognitiv sau senzorial sau condițiilor nefavorabile de mediu. Dislexia/TSI se manifestă de regulă după programul de școală. Elevii cu dislexie pot avea probleme în diferite contexte dar asta nu înseamnă că ei nu sunt capabili să învețe. Diferite dificultăți de învățare sunt „ascunse” în diferite țări, sub termenul de „dislexie”.

Turcia

În Turcia termenul Tulburări Specifice de Învățare este folosit interschimbabil ca un termen umbrelă cu trimitere către achizițiile elevului în școală chiar dacă acesta ar avea o inteligență

medie sau peste nivelul mediu. Principalele dificultăți de învățare sunt: dislexia (dificultatea în citire, creează copiilor probleme în înțelegerea relației literă-sunet), disgrafia (implică scrisul și duce la probleme de ortografie, alegerea cuvintelor, formarea literei, gramatică și punctuație), discalculie (dificultăți în efectuarea ecuațiilor matematice de bază și înțelegerea conceptelor matematice) și dispraxia (împiedică abilitățile motorii) (Baydik, 2011; Korkmazlar, 2003).

În Turcia este categorizată drept dizabilitate dar nu este menționată în legislația generală privind dizabilitățile și nu există date statistice la nivel național (TUIK, 2017). Așadar este foarte greu de obținut informații privind prevalența sau caracteristicile demografice ale dislexiei și ale persoanelor cu dislexie.

Bulgaria

În Bulgaria prima definiție a dislexiei a fost prezentată de Matanova (2001, p. 8) și afirmă următoarele: “Dislexia este o categorie generală a tulburărilor specifice de învățare, care se referă la abilitate în șapte arii specifice de funcționare: discurs impresionant, limbaj expresiv, deprinderi de bază în citire, înțelegerea citirii, deprineri de bază privind scrisul, înțelegerea scrisului, abilități matematice de bază și gândirea matematică.” Așa cum reiese din definiție în Bulgaria un singur termen – dislexia- este folosit pentru o paletă largă de tulburări specifice de învățare. Pe de altă parte, în evaluarea copilului cu dificultăți de învățare, este des folosit manualul ICDC-10 (a zecea revizie a ICDC – 10) o listă-clasificare medicală a OMS (Organizația mondială a sănătății). Sunt câteva caracteristici care „acoperă” înțelegerea dislexiei. Sunt recunoscute după codul F81 de clasificare – tulburări specifice în dezvoltarea competențelor școlare. Acestea sunt tulburări în care căile normale de dobândire de competențe sunt deficitare în stadii incipiente de dezvoltare, încălcarea nu este o simplă consecință a lipsei oportunității de a învăța și nu se datorează nici unei forme de traumatism cerebral dobândit sau boli. Acest termen include tulburare specifică de citire, tulburare specifică de scriere, tulburare specifică de achiziție a numerației și tulburare mixtă de dobândire a competențelor școlare.

România

Dislexia este definită de către Asociația Europeană de Dislexie ca o tulburare cu etiologie neurobiologică, cu implicații negative în achiziția cititului, scrisului, ortografiei, și a calculului matematic. În România, tulburarea specifică de învățare nu este văzută ca o boală sau deficiență ci ca un mod special de a procesa informația datorită dezvoltării și funcționării diferite a sistemului nervos central. Este văzută ca un concept umbrelă pentru o varietate largă de dificultăți de învățare: ca cititul, scrisul, calculul și înțelegerea matematică. Sistemul din România înțelege prin dislexie doar dificultăți în citire, așadar pentru a acoperi toate ariile asociate diagnosticului, conceptul de TSI (tulburări specifice de învățare) va fi folosit în acest studiu.

Polonia

În Polonia termenul „dislexie de risc” a fost introdus de către Prof. Marta Bogdanowicz în educația poloneză în anii 1990 și înseamnă probabilitatea crescută că această tulburare va debuta mai târziu în școală. Simptomele dislexiei de risc se manifestă în principal în competențele legate de limbaj și se transformă în dezvoltare psihomotorie dizarmonică. Potrivit Asociației Poloneze de Dislexie, definiția dislexiei ca tulburare acoperă o dificultate specifică care afectează în principal alfabetizarea, însemnând citirea scrierea și alte competențe privind limbajul. Este posibil ca aceasta să fie prezentă la naștere să aibă efecte pe termen lung, cu origini în aria neurologică Se caracterizează prin dificultăți în identificarea cuvântului, abilitățile de decodare și care pot să nu fie compatibile cu alte abilități cognitive

ale individului. Alte trăsături: întârziere în dezvoltarea limbajului, performanță orală slabă, abilități de citire inacurată, scriere – greșeli de punctuație, erori gramaticale, coordonare slabă a mișcării ortografie incorectă, câteodată este asociată cu tulburări emoționale și de conduită, gândire concretă, tulburări de atenție și concentrare, probleme cu percepția vizuală și memoria.

Italia

În Italia dislexia este considerată o parte a unei game largi de tulburări de învățare, care afectează populația italiană, în definiție dislexia, discalculia, disgrafia, disortografia. Procentajul privind elevii afectați de aceste tulburări de învățare este estimat ca fiind în jur de 5 % din întreaga populație școlară din clasele obligatorii de școală, primar, gimnazial, liceal, de altfel datele pe care le avem de la ultimul raport național din anii școlari 2015 și 2016 arată un procent de 2,6 % din elevi suferind de această tulburare. Există o creștere a acestei tulburări la ciclul gimnazial, îndeosebi în contexte defavorizante.

Portugalia

În Portugalia termenul de dislexie este definit de Asociația Portugheză de Dislexie ca o disfuncție neurologică care se manifestă la nivelul citirii – dificultate în citire, la indivizii cu o inteligență normală sau peste nivelul mediu. Această dificultate cronică nu se leagă de calitatea instruirii, nivelul intelectual, oportunitățile socio-culturale sau schimbări senzoriale. Are o bază neurobiologică cu alterații în structura și funcționarea neurologică, și poate avea o influență genetică.” (<http://www.dislex.co.pt/>). Elevii dislexici realizează un efort mărit în a distinge literele de cuvinte și de a înțelege sensul. Elevii cu dislexie nu sunt leneși, neinteligenti sau imaturi, și nici nu au în mod necesar probleme posturale sau de vâz. Ei necesită tratament terapeutic intensiv și sprijin în procesul de predare-învățare pentru a reuși. Deși este legată de învățarea cititului, dislexia poate avea consecințe în alte arii academice dar și la nivel comportamental și emoțional. Până acum câțiva ani, elevii cu dislexie erau considerați ca având dificultăți de învățare fără specificarea de dislexie și nu puteau beneficia întotdeauna de sprijin specializat. Expresia dificultăți de învățare grupează toate tulburările de învățare, fie intrinsec legate de individ, fie legate de factori externi, de exemplu o metodă de predare neadecvată. În Portugalia dislexia a fost mult studiată iar elevii cu dislexie au început să fie mai bine înțeleși și să aibă beneficii ceea ce acum câțiva ani nu se întâmpla.

1.2. LEGISLAȚIA NAȚIONALĂ

Turcia

Turcia a început să includă elevii cu dizabilități într-o clasă normală după ce Actul 573 a fost adoptat în 1997. Ca urmare a acestei legi, integrarea a devenit obligatorie. Potrivit Ghidului Educației (SEG, 2000), în școlile care implementau integrarea fiecare clasă trebuia să aibă același număr de elevi cu dizabilități. Mai mult, doar doi elevi care au același tip de dizabilitate pot fi plasați în aceeași clasă (MEB, 2000). Deși elevii cu dizabilități au planuri de intervenție individualizate există o lipsă de personal, de resurse pentru a sprijini acești elevi la clasă. Elevii care erau incluși de regulă în clase normale erau cei cu dizabilitate intelectuală ușoară sau cu dislexie.

Deși Ministerul Educației Naționale (MEB) a recunoscut dislexia din 1997, stabilirea normelor și utilizarea IEP a început abia în 2006. Profesorii beneficiază de mai mult sprijin prin consilierii școlari și prin Centrele de cercetare și îndrumare (RAM). Totuși cadrele de la clasă au sprijin limitat și este greu să își organizeze predarea diferențiată la clasă. Începând cu anul 2009, cu adoptarea unor Programe de Suport Educațional pentru tulburări specifice de

învățare, sistemele de sprijin pentru elevii dislexici și profesorii lor au fost îmbunătățite și mai intens organizate pentru a răspunde nevoilor acestora.

Bulgaria

În Bulgaria nu există o politică guvernamentală generală privind dislexia, nici documente legale/juridice care să fie obligatorii. Deși anumite documente au fost realizate și distribuite, practica este încă nouă și în absența unei proceduri de monitorizare, implementarea rămâne la inițiativa proprie a angajaților, directorilor de școli și conducerii universităților. Termenul „dislexie” este legat de regulamentul/Ordonanța nr. 1 privind educația copiilor cu cerințe educative speciale. Astfel, până nu demult cuvântul „dislexie” nu putea fi găsit în nici un document legislativ bulgar.

În septembrie 2015 Parlamentul a ratificat schimbările în Ordonanța nr. 1 privind educația copiilor și a tinerilor cu cerințe speciale și boli cronice. Printre nevoile speciale pentru prima dată sunt trecute dislexia, disgrafia și discalculia.

Sprijinul oferit copiilor și adulților cu dislexie în Bulgaria, precum și profesorilor care lucrează/au copii dislexici este momentan limitat la ONG-uri, specialiști în domeniul privat și grupuri academice din universități. În timp ce schimbările în regulamente sunt foarte noi, situația curentă poate fi descrisă ca fiind haotică.

România

În România tulburările specifice de învățare a fost punctul de interes al logopezilor până în 1990. Odată cu introducerea curentului incluziunii în România, preocupările pentru copiii cu dificultăți de învățare s-au intensificat și diversificat. Dintre lucrările de specialitate, amintim: (David, Roșan, 2017 Vrăsmas, 2001, 2007; Ungureanu 1998, Ghidul RENINCO, 1999. În anul 2000 s-au introdus servicii educaționale incluzive cum ar fi cel oferit de profesorul de sprijin.

Existența acestei categorii de copii cu dislexie, disgrafie și discalculie este pentru prima dată recunoscută prin Legea 6/2016 în completarea Legii Naționale a Educației Nr. 1/2011 privind educația persoanelor cu dificultăți de învățare.

Un ordin mai specific 3124/2017 privind aprobarea Metodologiei de asigurare a sprijinului pentru elevii cu dificultăți de învățare reglementează proceduri adecvate de evaluare pentru dislexie, disgrafie și discalculie precum și tipul de intervenție pentru a asigura o învățare individualizată și personalizată pentru aceștia.

Polonia

În Polonia, problemele de dislexie sunt reglementate prin acte ale Ministerului Educației (2007) privind evaluarea și promovarea elevilor prin programul guvernamental ”Șanse egale în educație pentru copii” (2008). Potrivit reglementărilor poloneze, dislexia este o tulburare diagnosticată cel mai devreme după clasa a treia din ciclul primar.

Cercetările arată că 10%-15% din populația poloneză este afectată de dislexie. 9%-10% din elevi, în timpul evaluării finale din ciclul primar au parte de un regim special adaptat problemelor lor conform legii de învățământ astfel: timp în plus, folosirea calculatorului, primesc sprijin din partea profesorului pentru a scrie răspunsurile, l-i se citesc întrebările cu voce tare, utilizarea unor criterii de evaluare speciale pentru pronunție în limba poloneză sau limbi străine.

Italia

În Italia, Ministerul Educației prevede secțiuni în lege privind drepturile persoanelor cu dislexie – potrivit legii 170 emisă în 2010. Potrivit legii dislexia este o tulburare care se are loc “în prezența unor abilități cognitive adecvate, în absența unor patologii de ordin neurobiologic și a unor deficite la nivel senzorial, dar poate constitui o limită privind unele activități din viața de zi cu zi.”

Legea 170 se referă la dreptul de a învăța al persoanelor cu dislexie și oferă școlilor oportunitatea de a gândi metode care să fie implementate pentru a încuraja toți elevii, ținând cont de potențialul propriu și de particularitățile individuale.

Ministerul Educației din Italia a făcut obligatorie introducerea în fiecare ciclu de școlarizare a unui profesor referent DSA pentru a oferi ajutor echipelor din învățământ să facă față și să ajute elevii cu dificultăți de învățare din spectrul dislexiei.

Mai mult, recent a fost furnizat sprijin economic/financiar familiilor care au copii dislexici, cum ar fi reducerea taxelor în achiziționarea unui instrument compensatoriu.

Portugalia

În Portugalia, majoritatea școlilor au clase speciale de sprijin pentru elevii cu dislexie, deși există frecvent dificultăți în identificarea tulburării. Pentru a beneficia de intervenție specializată în școli, elevul trebuie să fie integrat conform legii DL nr. 3/07.01.2008. Această lege prevede niște răspunsuri specifice privind nevoile speciale în educație. Până acum câțiva ani, copiii cu dislexie erau considerați ca având tulburări de învățare fără specificația de dislexie și nu puteau beneficia întotdeauna de sprijin specializat.

Când s-a analizat grupa largă a nevoilor speciale s-au remarcat dificultățile de învățare cu o prevalență de 48%. În ciuda acestui procentaj, cea mai recentă legislație privind sprijinul specializat pentru copiii și tinerii cu CES, specific articolul 4 din Decretul-legea 3/07.01.2008 acoperă doar o mică parte a populației cu CES.

1.3. PROCEDURA DE EVALUARE ȘI SPRIJINUL DISPONIBIL

Turcia

În Turcia diagnosticul de dislexie sau tulburări specifice de învățare poate fi pus doar de către psihiatrul pentru copii și adolescenți. Alți specialiști – centre de cercetare și orientare, centre private, consilieri școlari, psihologi, experți în educație specială pot doar lucra cu elevii, pot să îi orienteze, să îi îndrume către autorități conexe, să realizeze planuri de intervenție personalizate etc dar un pot să diagnosticheze nici un elev.

Fiecare instituție care evaluează are instrumente diferite de evaluare însă de obicei teste de inteligență (WISC-R IV) sunt folosite. Alte instrumente sunt teste pe citire, scriere, teste de conștientizare fonologică, memorie, învățare, teste de atenție, interviuri, etc.

După diagnosticul oficial fie pus de către un psihiatru pentru copii și adolescenți fie de către o comisie pentru sănătate, preșcolarii, școlarii (primar și gimnazial) sau liceeni pot fi incluși sau integrați în propria clasă cu procedurile oficiale în vigoare date de către centrele de cercetare în cooperare cu directorii de școală și cu părinții. Acesta este primul pas pentru ca elevul cu dislexie să beneficieze de drepturile sale cum ar fi planuri de intervenție personalizate, timp în plus, dacă este necesar, un cititor pentru examenele principale, programe de suport.

Pentru a beneficia de programe educaționale de suport finanțate de minister persoanele în cauză ar trebui să aibă o declarație primită de la sptiale de stat sau universitare.

Al doilea pas în a beneficia de programele educaționale de suport pentru un an, rebuie să se înscrie într-un Centru de cercetare și orientare din orașul de rezidență. După o evaluare a ariilor de dezvoltare și a abilităților academice se stabilesc obiective pentru un an. Elevul care urmează toți acești pași beneficiază de suport educațional - prin minister – de la centre speciale de reabilitare.

Există deci legislație privind evaluarea și sprijinul existent. Programul Educațional de suport pentru dislexici are trei module și 750 de ore de curs (pregătire pentru învățare, citire, scriere, matematică). Acest program de suport poate fi oferit de două ori pentru elev dacă este necesar cu condiția să urmeze procedura necesară în fiecare an.

Bulgaria

În Bulgaria, în teorie se realizează un screening general de către un logoped tuturor copiilor la începutul anului școlar pentru ciclul primar. Prin acest proces, evaluatorul, colectează informații privind cititul/scrișul/matematica, probleme legate de contextul de la clasă. Evaluarea poate fi făcută în centre medicale specializate de către psihiatri pentru copii, psihologi clinicieni în colaborare cu logopezi și neurologi dacă este necesar. Evaluarea poate fi cerută de părinte ca urmare a screening-ului sau individual într-un centru de stat specializat pe terapia limbajului, unde copiii sunt evaluați de către logopezi, psihologi și neurologi. Evaluarea constă din o evaluare neuro-psihologică și cognitivă a citit-scrișului. Pentru evaluarea coordonării, a memoriei de scurtă durată și de lucru, a înțelegerii textului citit sunt folosite proceduri și chestionare standardizate.

În Bulgaria nu există o baterie de teste standardizate pentru dislexie care să fie folosite de către toți specialiștii. În ceea ce privește testele pentru aria cognitivă, sunt folosite diferite teste de inteligență cum ar fi Wechsler, Raven, etc. Specialiștii folosesc teste diferite pentru a determina memoria vizuală și auditivă, memoria de lucru, atenția, etc. Pentru citire, scriere, abilități matematice un sunt utilizate teste specifice. Este la latitudinea specialistului să decidă în ce măsură abilitățile de citire, scriere, matematică ale individului corespund cu vârsta acestuia/acesteia.

Sprijinul oferit copiilor, adulților cu dislexie, în Bulgaria, ca și sprijinul pentru profesori care se confruntă cu această problemă la elev, este momentan limitat la ONG-uri, specialiști din domeniul privat și grupuri academice din Universitate. Deși au fost mai multe încercări de reglementare, situația curentă poate fi descrisă ca fiind haotică.

România

Pentru a depista de timpuriu tulburări de învățare, o evaluare psihopedagogică este realizată de către profesorul de la clasă pe baza unor instrumente metodologice care sunt completate doar de către copiii care prezintă dificultăți de învățare sau care prezintă întârzieri în achiziția abilităților școlare. Profesorul anunță părintele/tutorele, profesorul de sprijin, logopedul, consilierul școlar despre întârzierea copilului în achiziția abilităților școlare împreună cu recomandarea unei evaluări complexe dacă este necesar. Evaluarea psihopedagogică este obligatorie.

Următorul pas în identificarea elevilor cu tulburări specifice de învățare este o evaluare complexă prin metode variate și instrumente psihometrice: teste, chestionare, scale, etc. standardizate și validate conform legislației în vigoare. Procesul evaluării complexe a elevului include: evaluare psihologică, logopedică (terapia tulburărilor de limbaj), evaluarea medicală (psihiatrică și neurologică, oftalmologică și evaluare în sfera ORL).

Evaluarea complexă este realizată de către specialiști: psihologi/ profesori, consilieri școlari, logopezi, medici, etc, acreditați conform legii în vigoare, pentru stabilirea diagnosticului și se

efectuează în conformitate cu prevederile manualelor de diagnostic *ICD-10 și DSM-5* ; se determină tipul tulburării specifice de învățare precum și gradul de severitate: ușor, moderat, sever, care are legătură cu cât de întinsă este tulburarea, cu intensitatea sprijinului, respectiv capacitatea de reacție la intervenție (David, Rosan, 2017).

Diagnosticul de Dislexie sau TSI este pus de psihologul cu drept de liberă practică cu competențe în psihologie clinică sau psihopedagogie specială acreditat de COPSI: Colegiul Psihologilor din România

Intervenția primară poate fi realizată de către un psiholog cinician în limita a cinci secțiuni și mai departe, dacă este necesară, intervenția logopedică pentru prevenție sau corectare poate fi realizată de către psihologul cu drept de liberă practică în psihopedagogie specială, ambii recunoscuți de Colegiul Psihologilor din România COPSI.

Sprijin gratuit pentru copii cu TSI este oferit în școală prin Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională (CJRAE), o instituție care funcționează din anul 2003 și este subordonat Inspectoratului Școlar Județean (ISJ). CJRAE trimite în școală atât logopezi și consilieri școlari.

Lucrând sub umbrela Ministerului Educației acești logopezi nu au nevoie de acreditarea din partea COPSI, dar sunt necesare studii universitare în domeniul psihologie sau educație specială-psihopedagogie. De când s-a emis Ordinul 3124/2017 activitatea acestor specialiști este mai justificată întrucât există certificate speciale TSI pentru copiii dislexici dar cu intelect normal. O limită a acestui ordin este faptul că sprijinul specializat este oferit doar copiilor din ciclul primar.

Există de asemenea și diferite ONG-uri sau asociații profesionale care pot să lucreze cu copiii cu TSI sau altă categorie de deficiență, de regulă pe durata a diferite proiecte cu sau fără finanțare. Acestea nu pot să își numească oficial activitatea ca fiind una de terapie ci mai degrabă activitate compensatorie.

Polonia

În Polonia instituțiile responsabile cu diagnosticarea dislexiei sunt centrele pedagogice și cele de consiliere. Elevii cu risc de dislexie sunt diagnosticați de către specialiști acreditați, majoritatea psihologi, cu Scala Dislexiei de Risc. Potrivit legislației poloneze, dislexia este o tulburare care este diagnosticată cel mai devreme după clasa a treia (ciclul primar).

La cererea părintelui care observă anumite disfuncționalități în abilitățile copilului, specialiștii din centrele de orientare încep diagnosticarea utilizând teste pentru inteligență, abilități, percepție, memorie pentru a identifica tipul tulburărilor/disfuncționalităților. Evaluarea acoperă: diagnostic psihologic – comportamental, emoțional, senzorial; evaluare logopedică – fonologie/articulare, lexic, sintaxă, semantică; evaluare neurologică și consultație oftalmologică.

Identificând tulburarea ca fiind dislexie, specialistul emite un document – pentru părinte și pentru școală. Acest document oficial include instrucțiuni și recomandări privind munca la școală și acasă. Specialistul cooperând cu școala organizează o întâlnire cu echipa de profesori pentru a discuta metodele de lucru cu copilul. Metodele populare utilizate pentru corectarea dislexiei în Polonia, includ metode clasice utilizate în procesul de predare și integrarea senzorială.

Modelul polonez de sprijin în școli: specialiștii predau în sesiuni corectiv-compensatorii, au loc în cadrul școlilor; terapie individuală în centrele pedagogice și în centrele de consiliere pedagogică; ore de terapie organizate în școală; abordare personalizată în timpul lecțiilor și cooperarea cu părinții.

Italia

În Italia, diagnosticul de dislexie și disgrafie - poate fi pus de la sfârșitul clasei a doua în ciclul primar în timp ce pentru discalculie este necesară așteptarea finalizării clasei a treia. Părinții trebuie să solicite diagnosticarea Centrului Local al Centrului Național de Sănătate sprijinită de o evaluare școlară. Certificatul trebuie semnat de către responsabilul de caz/ responsabilul căii de diagnostic (neuropsihiatru pentru copii sau psiholog) și să raporteze numele tuturor specialiștilor din echipă care au colaborat pentru diagnostic și care împreună cu solicitantul își asumă responsabilitatea pentru evaluare.

Acest lucru înseamnă că o echipă dedicată împreună cu profesorii de la clasă oferă un plan personalizat pentru învățarea școlară pentru elevii dislexici, în care se remarcă arile funcționale ale elevului și toate strategiile, instrumentele compensatorii necesare și strategiile diferite de evaluare.

Ministerul Educației a făcut obligatorie introducerea în fiecare ciclu de școlarizare a unui profesor referent DSA pentru a oferi ajutor echipelor din învățământ să facă față și să ajute elevii cu dificultăți de învățare din spectrul dislexiei. Mai mult, recent a fost furnizat sprijin economic/financiar familiilor care au copii dislexici, cum ar fi reducerea taxelor în achiziționarea unui instrument compensatoriu.

Mai mult decât atât, în Italia, există o asociație care oferă sprijin, formare și ajutor elevilor, părinților, profesorilor, specialiștilor și tuturor persoanelor cu TSI. Una dintre activitățile asociației (Asociația de Dislexie din Italia) este de a ajuta în primul rând elevii să dobândească instrumente compensatorii. De fapt, din cooperarea cu companii sponsor private, a luat naștere programul Digital Books/ Cărți Digitale, oferind posibilitatea elevilor dislexici de a obține manuale școlare interactive cu text vocal, în scopul de a face față dificultăților de citire a temelor pentru acasă sau la școală.

Portugalia

În Portugalia un diagnostic formal poate fi pus după doi ani de școală, de către logoped, psiholog, medic. Totuși în prezența indicatorilor ce sugerează că dislexia ar putea apărea, copilul trebuie monitorizat (chiar și fără diagnostic pus) pentru a preveni ca dificultățile să se agraveze.

Evaluarea nevoilor speciale trebuie să aibă un diagnostic formal. Pentru a beneficia de intervenție specializată în școli, elevul trebuie să fie integrat conform legii DL nr. 3/07.01. 2008. Școala prin profesorul de educație specială și prin psihologul școlar va trebui să emită un diagnostic al evaluării pe plan intern al elevului, astfel încât oficial, această tulburare să fie certificată și să poată fi acoperită de legislație.

În Portugalia, majoritatea școlilor au clase speciale de sprijin pentru elevii cu dislexie, deși există frecvent dificultăți în identificarea tulburării. Există școli care au deja proiecte al căror grup țintă sunt elevii care prezintă posibile dificultăți în citire și scriere și de asemenea îi sprijină în ceea ce privește latura socio-educatională sau dificultățile de învățare în cauză.

1.4. SCOPUL ȘI IMPORTANȚA STUDIULUI

Dislexia este în general diagnosticată la vârsta școlară ca o dificultate specifică de învățare și afectează succesul școlar al elevilor în domenii academice ca: citirea, scrierea sau matematica.

Identificarea tardivă a elevilor dislexici sau insuficienta satisfacere a nevoilor lor la nivele diferite de educație poate să conducă la eșec școlar, stimă de sine scăzută, fobia de școală,

depresie și deteriorarea relațiilor între colegi. De asemenea aceste probleme cu care se confruntă elevii cu dislexie care sunt diagnosticați tardiv și nu primesc sprijin adecvat, poate să ducă și la abandon școlar.

Obiectivul principal al studiului este de a oferi o imagine de ansamblu a principalelor dificultăți și nevoi ale elevilor cu dislexie prin feedback-urile profesorilor, părinților și elevilor cu dislexie, privind tranziția din ciclul primar în ciclul gimnazial; sprijinul pe care îl primesc la școală din partea profesorilor, specialiștilor, colegilor de clasă și acasă, din partea părinților sau altor membri ai familiei. Studiul vizează și identificarea a ceea ce trebuie făcut pentru a ne asigura că acești elevi sunt pregătiți pentru această tranziție.

În chestionarele privind Analiza de Nevoi, pregătite în acest sens pentru cercetare, au fost adresate următoarele întrebări:

1. Care sunt problemele cu care se confruntă elevii cu TSI în mediul școlar și dacă aceste probleme se schimbă de la ciclul primar la ciclul gimnazial?
2. Cum este relația elevului cu dislexie cu colegii săi, cu profesorii? Cum sunt afectate relațiile sociale de tranziția în ciclul gimnazial?
3. Ce fel de sprijin au elevii cu TSI la școală și acasă pentru acomodarea cu școala și cu sarcinile școlare?
4. Este nevoie de training/formare specială pentru părinți și profesori pentru a putea sprijini tranziția și procesul de integrare al elevilor cu TSI?

Pentru a putea oferi un sprijin eficient elevilor dislexici, părinților și profesorilor, în procesul de tranziție din ciclul primar în cel gimnazial, este esențial ca dificultățile și nevoile privind acest proces, să fie expuse într-o manieră clară. Acest studiu, care are scopul menționat mai sus, de a identifica dificultățile și nevoile de bază ale elevilor dislexici în timpul tranziției din ciclul primar în cel gimnazial, prin intermediul feed-back-ului oferit de profesori, elevii cu dislexie și părinții acestora. Rezultatele obținute vor constitui baza pentru Kit-ul Suport privind Tranziția, care va fi dezvoltat în stadiile ulterioare ale proiectului.

1.5. LIMITE

Limitele studiului sunt, după cum urmează:

1. Studiul are rezultate limitate – obținute pe baza chestionarelor privind Analiza de Nevoi – ale elevilor dislexici, părinților și profesorilor, doar din șase țări partenere
2. În ceea ce privește participanții la studiu, eșantionul, s-a limitat doar la elevii din ciclul gimnazial, clasa V care au dificultăți de învățare care sunt sau ar putea fi datorate dislexiei (diagnosticată oficial sau nu), la părinții acestora și la cadrele din ciclul primar sau gimnazial care au avut sau au acum elevi cu dislexie.

METODA

2.1. PARTICIPANȚII LA STUDIU

Participanții la acest studiu constau într-un total număr total de 285 persoane (tabelul 1); incluzând 68 elevi cu dislexie din ciclul primar (38 dintre ei diagnosticați oficial, 30 nu sunt diagnosticați oficial dar prezintă semne ale dislexiei/TSI), 81 părinți ai elevilor cu dislexie și 136 de cadre didactice.

Vârsta medie a elevilor incluși în studiu este 11 ani. Din totalul de 68 de elevi, 20 sunt din Turcia, 14 din Bulgaria, 10 din Italia, 6 din Polonia, 12 din Portugalia și 6 din România. Distribuția pe țări a cadrelor și părinților care au luat parte la studiu este următoarea: 20 părinți și 20 de cadre didactice din Turcia, 16 părinți și 30 de cadre didactice din Bulgaria, 10 părinți și 15 cadre didactice din Italia, 12 părinți și 20 cadre didactice din Polonia, 12 părinți și 31 cadre didactice din Portugalia, 11 părinți și 20 cadre didactice din România.

Parteneri	Elevi cu dislexie		Părinți ai elevilor cu dislexie	Profesori
	Diagnosticați oficial	Nediagnosticați oficial		
Turcia	20	0	20	20
Bulgaria	0	14	16	30
Italia	5	5	10	15
Polonia	5	1	12	20
Portugalia	8	4	12	31
Romania	0	6	11	20
Total		68	81	136

Tabel 1. Participanți la studiu

2.2. STUDIUL

Chestionarele privind Analiza de Nevoi au fost utilizate pentru elevi (anexa 1), părinți (anexa 2), și profesori (anexa 3) pentru a identifica nevoile elevilor cu dislexie în perioada de tranziție din ciclul primar în cel gimnazial. În procesul de pregătire/elaborare a chestionarelor a fost consultată literatura de specialitate și itemii/întrebările au fost stabilite pentru a determina nevoile elevilor.

Ulterior un draft al chestionarului a fost pregătit și trimis partenerilor primindu-se feed-back. Chestionarele privind Analiza de Nevoi au fost reorganizate împreună cu partenerii, ținând cont de opiniile, părerile acestora și au fost folosite ca instrumente de colectare a datelor în procesul de cercetare.

În concluzie – în chestionarele Analizei de Nevoi sunt întrebări privind dificultățile cu care se confruntă elevii la nivel școlar și social, tipul de sprijin pe care îl au în școală, în familie, nevoile educaționale ale profesorilor și părinților și sugestiile care vor facilita procesul de tranziție. În chestionar participanților le-au fost adresate și întrebări suplimentare/adiționale prin urmare au fost obținute rezultate valide.

2.3. PROCEDURA DE COLECTARE A DATELOR

Pentru a colecta datele din acest studiu, directorii de școală, profesorii care lucrează cu elevii dislexici și părinții acestora au fost contactați și li s-au oferit informații de proiect, scopul și activitățile acestuia, s-a primit acordul necesar pentru aplicarea chestionarelor. În cadrul acestei colaborări cu directorii școlilor, profesorii, părinții, elevii cu dislexie care și-au oferit participarea voluntară la studiu – au fost distribuite chestionare părinților și profesorilor lor.

Interviurile cu elevii dislexici/care prezintă semne de dislexie au fost realizate și completate în prezența unui specialist. În cazul părinților și profesorilor (majoritatea intervievați prin întâlnire față în față) au fost rugați să răspundă la întrebări și să trimită chestionarul completat echipei de proiect.

2.4. ANALIZA DATELOR

Chestionarele colectate pentru toate cele trei grupuri țintă au fost prelucrate pe calculator. Privind analiza și interpretarea datelor obținute de la elevii cu dislexie, părinți, profesori – s-a realizat o analiză cantitativă (frecvență, tehnici de scorare) pentru întrebările cu variante de răspuns (s-au realizat figuri/diagrame) și o analiză calitativă (analiză de conținut) bazată pe informațiile suplimentare - întrebările cu răspuns închis-deschis – colectate de la participanții la studiu și prin observațiile realizate.

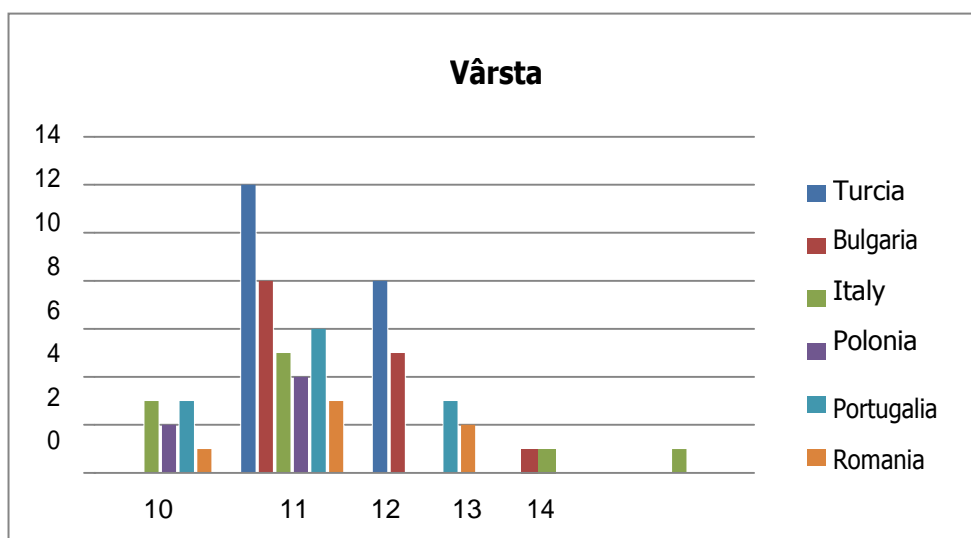

REZULTATE

În această secțiune au fost incluse rezultatele analizei chestionarelor care au fost aplicate celor 68 de elevi dislexici, 81 de părinți ai copiilor dislexici și 136 de cadre didactice ce lucrează cu elevii dislexici.

3.1. REZULTATELE STUDIULUI ÎN RÂNDUL ELEVILOR

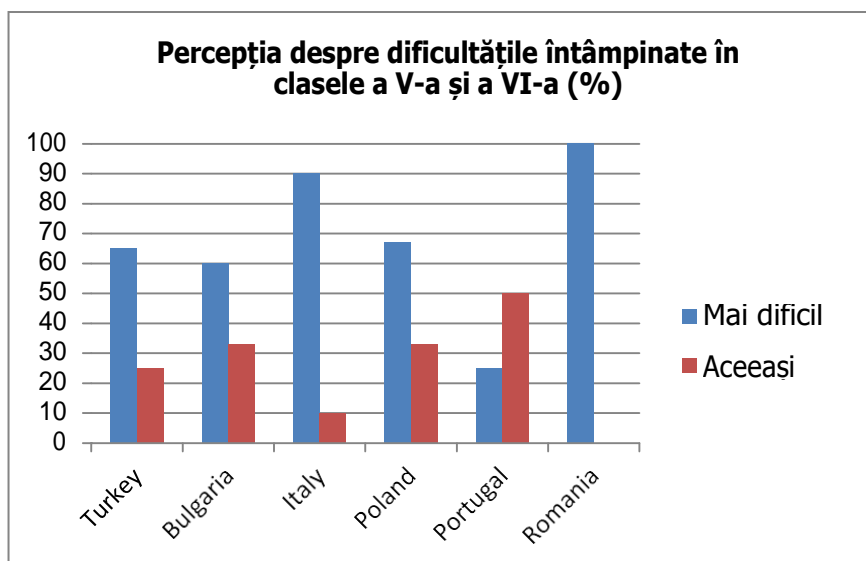
3.1.1. Vârsta

Graficul 1

Graficul 1 arată că vârsta participanților la studiu variază între 10 și 14 ani, dar majoritatea elevilor au între 11 și 12 ani. Vârsta medie a elevilor dislexici este de 11,23. În plus se observă că toți partenerii din acest studiu au lucrat cu elevi din grupul vârstei de 11 ani, mai mult decât din celelalte grupe de vârstă.

3.1.2. Percepția dificultăților întâmpinate în ciclul gimnazial

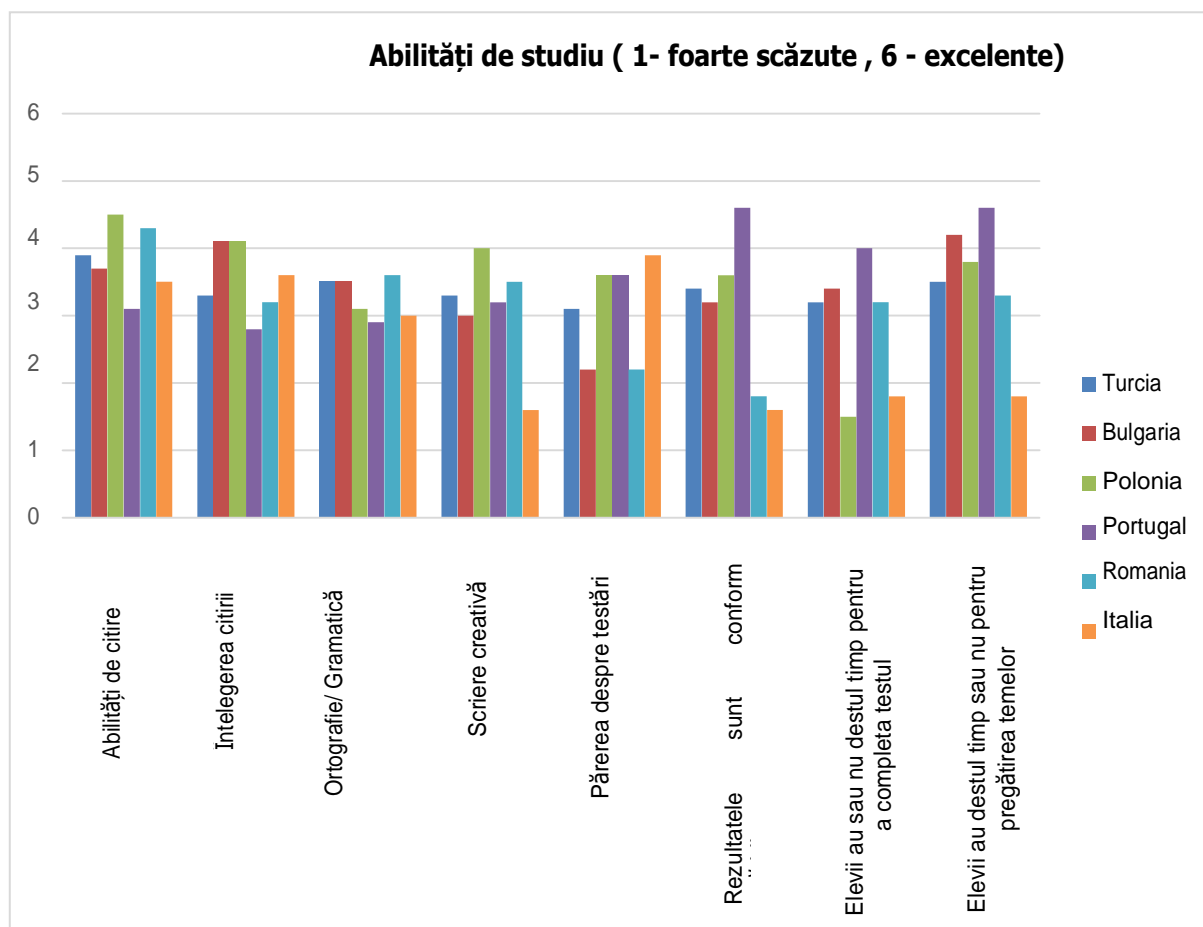

Graficul 2

Conform evaluării elevilor dislexici, în general, primele două clase ale gimnaziului sunt percepute ca fiind mult mai dificile decât școala primară. Cu toate acestea majoritatea elevilor portughezi care au participat la studiu au considerat că nivelul de dificultate între școala primară și cea secundară a fost același.

În urma analizei studiilor realizate la elevii dislexici ce consideră gimnaziul mai dificil decât școala primară, deoarece au un număr mai mare de materii și profesori, materiile având un conținut mai dificil, cu profesori diferiți și care folosesc strategii de predare diferite. Unii elevi dislexici au declarat că au dificultăți, în special la cursurile de Matematică în Turcia, România, Polonia și la orele de limbi străine în Polonia.

3.1.3. Abilități de studiu (de autoevaluare)

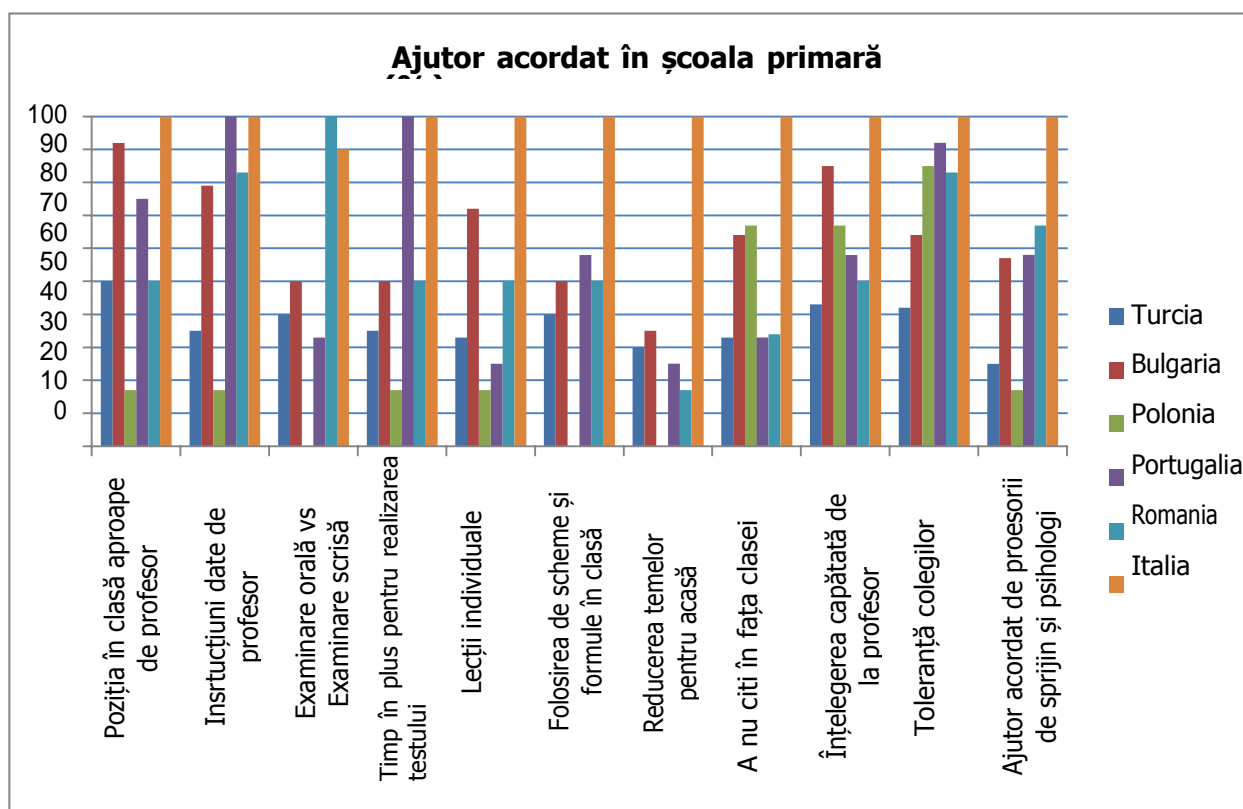
Grafic 3

În Graficul 3 când ne uităm la nivelul elevilor dislexici de percepere al abilităților de învățare observăm că acesta nu este foarte bun și este unul mediu. Cu toate acestea sunt diferențe semnificative între țări ca și în unele abilități lacunare. Se observă, de exemplu nivele apropiate de citire între elevii din Polonia și cei din România, observăm nivele ridicate ale performanțelor elevilor la examene în Portugalia, iar în ceea ce privește pregătirea temelor și a responsabilităților în timp nivelul este peste mediu în Bulgaria și Portugalia. În plus se observă că abilitățile de învățare ale elevilor italieni sunt sub medie în ceea ce privește scrierea, în obținerea de rezultate așteptate la examene, în pregătirea și rezolvarea temelor, pregătirea sarcinilor și realizarea responsabilităților legate de școală în timp util. În final, elevii turci evaluează ca nivel mediu abilitățile lor de învățare.

3.1.4. Suport acordat elevilor

Este foarte important pentru elevii dislexici să fie ajutați la școală și acasă în ceea ce privește adaptarea școlară și cea a realizării academice în timpul tranziției de la nivelul primar la cel gimnazial. Din acest motiv, opiniile elevilor cu privire la modul în care sunt susținuți de părinți acasă și de profesori la școală sunt incluse în acest studiu, iar rezultatele sunt prezentate mai jos.

3.1.4.1. Suport acordat în școală

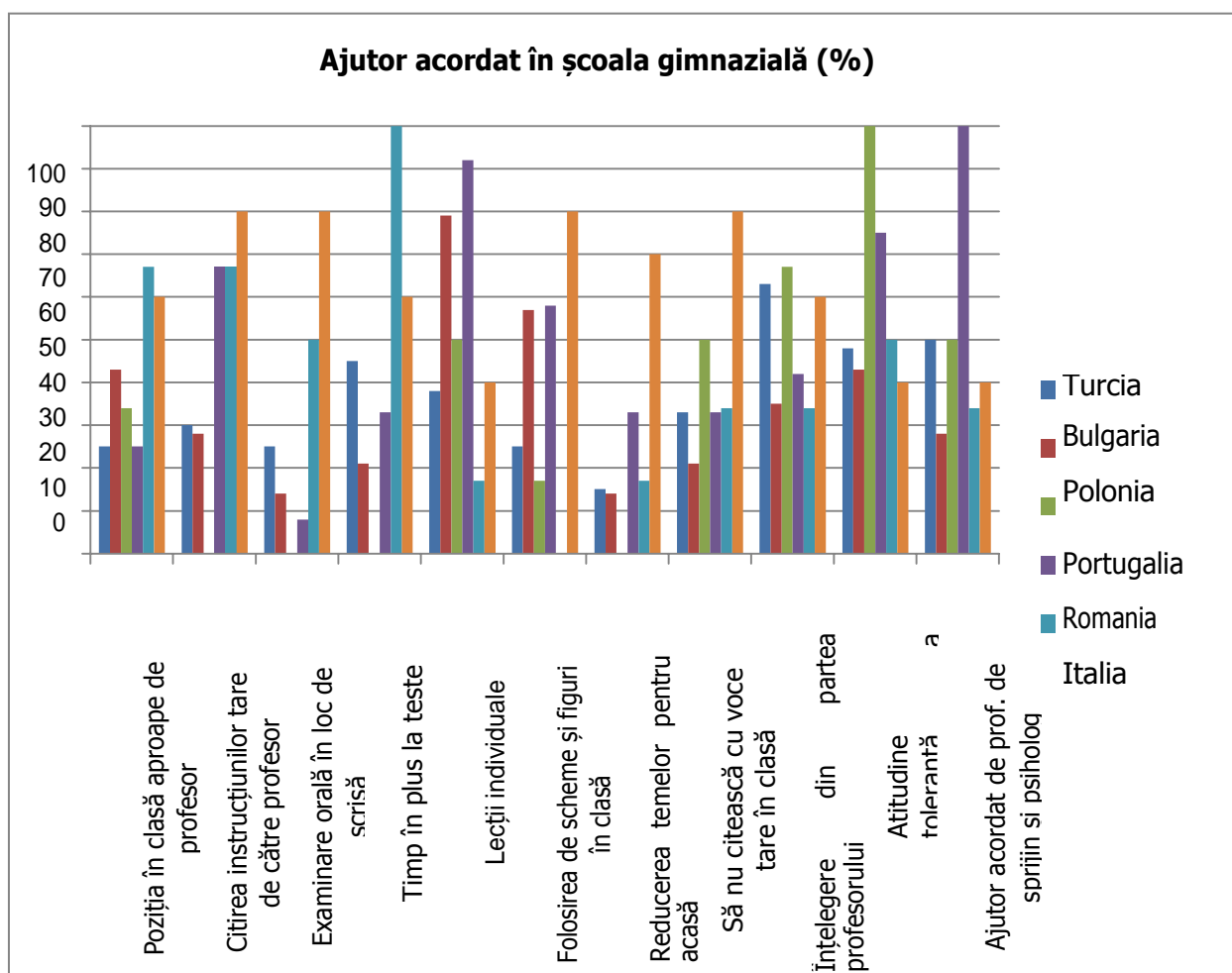

Graficul 4

După cum se vede în Graficul 4, majoritatea studenților dislexici italieni care au participat la studiu par a fi mai susținuți în școala primară decât elevii din alte țări partenere. În plus, se observă că elevilor portughezi, bulgari și români le sunt citite sarcinile și responsabilitățile legate de școală cu voce tare de către profesorii lor; elevii portughezi beneficiază de timp suplimentar la examene; elevii dislexici bulgari și portughezi stau lângă profesor; elevii români preferă examenele orale în loc de examene scrise; iar elevii portughezi, polonezi și români au fost susținuți mai mult de colegii din școala primară decât cei din gimnazială.

Totodată elevilor dislexici portughezi li se facilitează examinarea orală, prin utilizarea formulelor și schemelor ce ușurează procesul de învățare în clasă, precum și eliminarea treptată a temelor.

Aproape jumătate din elevii turci care au participat la studiu au considerat că au căpătat mai mult sprijin în școala primară. Când răspunsurile tuturor elevilor au fost evaluate, suportul văzut ca și toleranță din partea colegilor și înțelegerea de care dau dovadă profesorii este aproape moderat în toate țările partenere și sunt mai vizibile decât alte tipuri de suport.

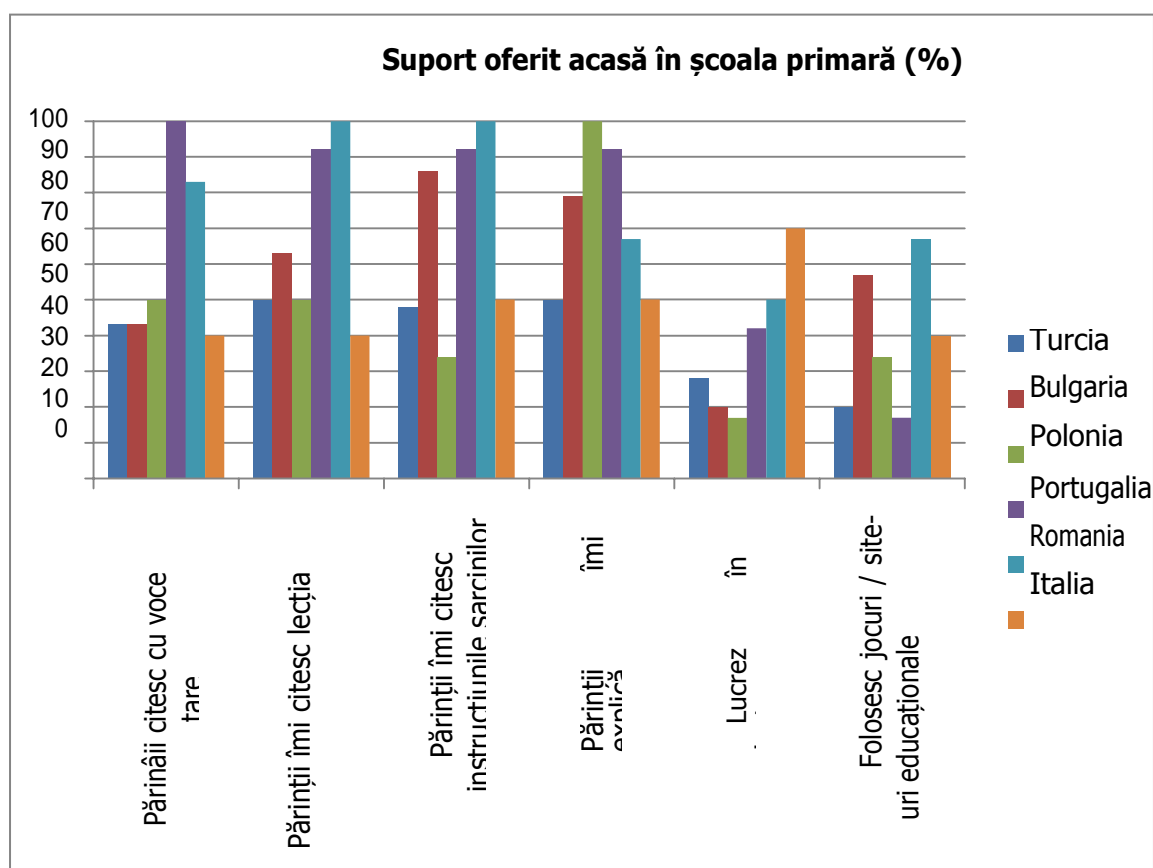

Graficul 5

În Graficul 5 apar diferențe între țările partenere din punctul de vedere al tipului de suport pe care elevii dislexici îl primesc în școala gimnazială. Toți elevii portughezi care au participat la studiu primesc suport în plus de la specialiști cum ar fi profesori de psihopedagogie specială și psihologi; elevii polonezi sunt priviți cu o atitudine tolerantă de către colegii lor; elevii români primesc timp mai îndelungat pentru realizarea examenelor.

S-a înțeles că elevii polonezi nu beneficiaza de suport, ca de exemplu: timp mai îndelungat pentru realizarea examenelor, mai puține teme, instrucțiuni citite de profesor, examene orale în loc de examene scrise. De asemenea se poate observa că elevii dislexici italieni beneficiază în general de mai mult suport decât cei din celelate țări partenere.

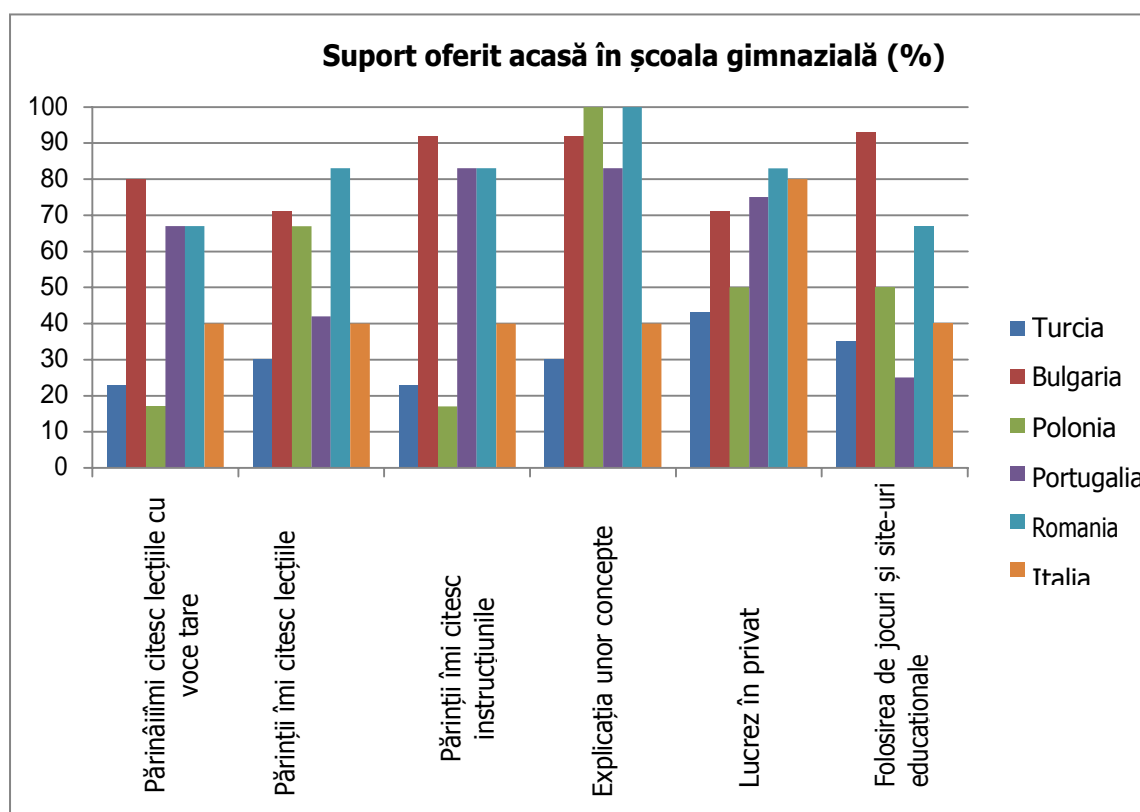
3.1.4.2. Suport oferit acasă

Graficul 6

Când opiniile elevilor dislexici despre tipul de suport pe care îl primesc de la părinți în ciclul primar sunt examinate observăm că aceștia din urmă participă și se implică la rezolvarea sarcinilor primite de la școală; în timp ce suportul oferit de părinți în activitățile de joc și navigarea pe canale educaționale este medie.

Astfel, elevii dislexici portughezi spun că lecțiile le sunt citite și explicate de către părinți cu voce tare, la fel și în cazul elevilor români; elevii polonezi susțin că anumite concepte care sunt greu de înțeles sunt explicate de părinți.

Graficul 7

După cum se vede în Graficul 7, majoritatea elevilor bulgari și români care au participat la studiu au fost ajutați în general de părinți în clasele a V-a și a VI-a. Conform testărilor mai mult de jumătate din elevii dislexici turci nu sunt ajutați de părinți în primele două clase ale școlii gimnaziale; mai mult de jumătate dintre elevii italieni nu beneficiază de ajutorul părinților în această perioadă, dar aceștia din urmă beneficiază de oportunitatea de a lucra cu un profesor acasă.

3.1.5. Viața în școală (Sentimente și Relații)

Elevii dislexici care au participat la realizarea studiului în Bulgaria au menționat că și-au pierdut încrederea în sine deoarece au întâmpinat greutăți în ascultarea și scrierea de notițe; ei preferă să nu citească cu voce tare, pentru că nu citesc bine și sunt ridiculizați de către colegii de clasă. În același timp, elevii dislexici solicită mai mult sprijin de la profesori, pentru ca aceștia să le dea mai puține teme la literatură, vor mai mulți prieteni și nu doresc să fie necăjiți de către prietenii lor.

Elevii dislexici italieni au dificultăți în stabilirea de relații reciproce când trec în școala gimnazială. În timp ce jumătate din ei se simt confortabil în relațiile cu ceilalți elevi, cealaltă jumătate nu doresc să stabilească relații colegiale.

În general elevii dislexici polonezi găsesc că școala este sigură și programele le oferă suport. Celor

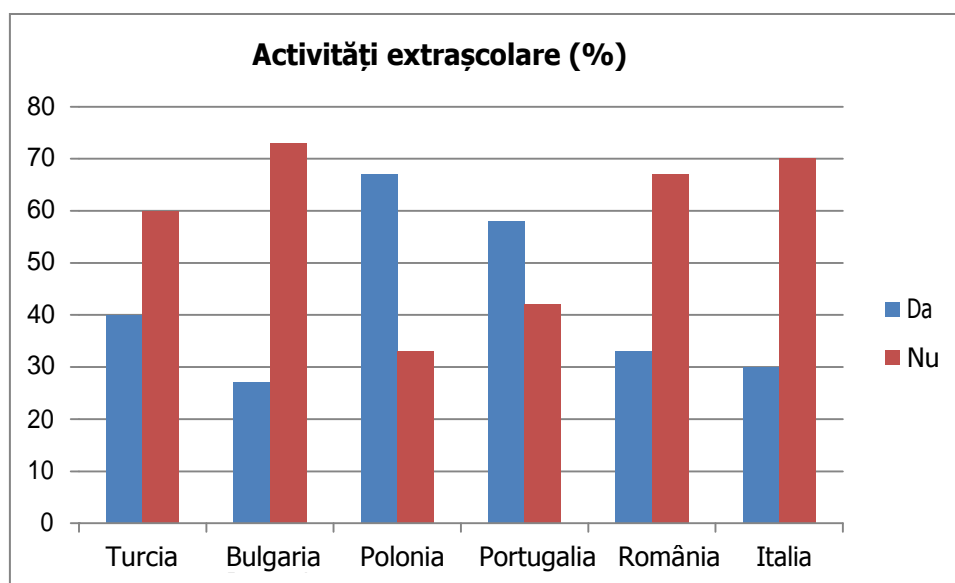
mai mulți le place atmosfera din clase. În general, ei au relații bune cu colegii lor dar își exprimă totuși teama de a fi respinși de către aceștia.

În România elevii dislexici se simt de cele mai multe ori bine la școală. Activitățile în care se simt bine sunt: orele de sport, pauzele, discuțiile cu profesorii, lucruri care îi ajută să aibă relații bune cu colegii lor. Totuși unii dintre ei au afirmat că sunt expuși unor agresiuni în clasele de gimnaziu.

Marea majoritate a elevilor dislexici portughezi spun că se simt bine la școală. Lucrurile care îi fac să se simtă bine sunt: că au prieteni, mâncarea de la cantină, grija pe care au au profesorii pentru a-i face să se simtă bine. Ei au menționat că în școala gimnazială prietenii sunt mai solide pentru că învață împreună și sunt mult mai mult ajutați de către profesori.

Elevii dislexici turci susțin că tranziția de la învățământul primar la gimnaziu a fost dificilă. Cea mai mare parte dintre elevi consideră că în gimnaziu sunt mai multe materii cu subiecte dificile. Ei sunt nefericiți în gimnaziu pentru că nu înțeleg anumite subiecte și primesc note mici. De asemenea relațiile colegiale și cele cu profesorii lor sunt foarte afectate. Elevii dislexici se simt bine la școală doar când primesc note bune, înțeleg cerințele cerute de către profesori, când sunt înțeleși și ajutați de prieteni și profesori, când participă la activități distractive, muzicale, ore de sport, de pictură, de religie, ore de examinare orală.

3.1.6. Activități extrașcolare

Graficul 8

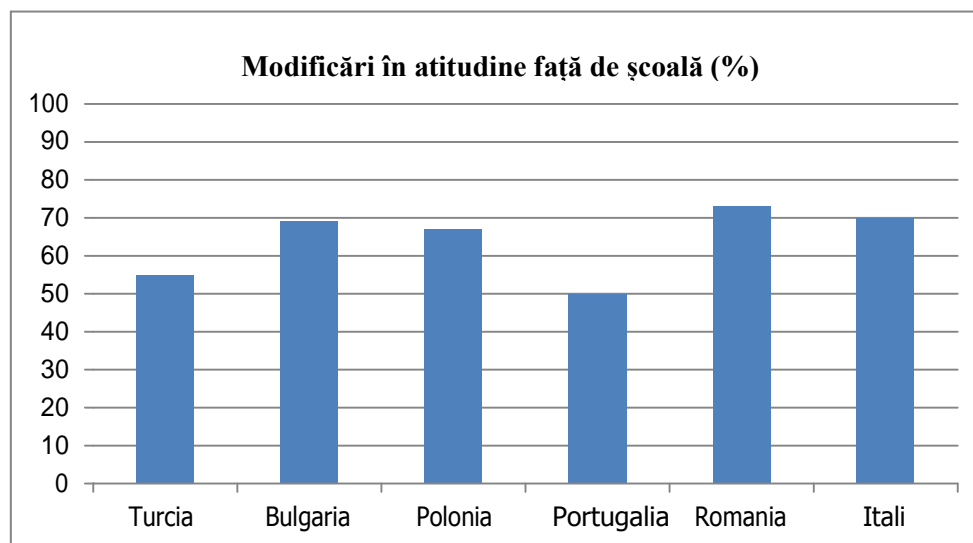
Analizând feedback-ul elevilor în urma participării la activitățile extracurriculare ale elevilor dislexici din Polonia și Portugalia, putem observa că ele sunt pozitive, deși rata participărilor la acest tip de activități este mai mică decât în celelalte țări partenere.

Elevii au participat la activități de înot, dans, tenis, handbal, muzică, arte marțiale, teatru, fotbal, patinaj în afara școlii. Elevii dislexici care nu au participat la acest gen de activități organizate de școală motivează prin: timpul limitat al părinților de a-i duce, dorința de a sta acasă, probleme economice, reticența de a participa la acest tip de activități din cauza lipsei de încredere în sine.

3.2. REZULTATELE STUDIULUI ÎN RÂNDUL PĂRINȚILOR

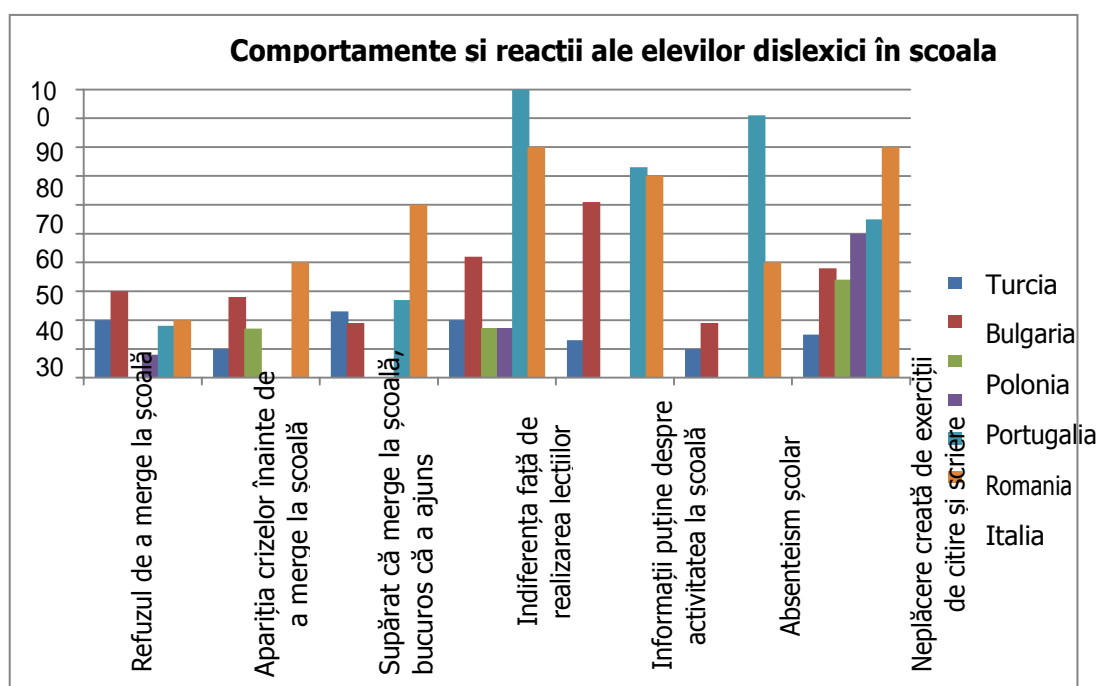
3.2.1. Modificări în atitudine față de școală

Graficul 9

După cum putem observa din Graficul 9, părinții au menționat că tranziția de la școala primară la cea gimnazială a schimbat atitudinea copiilor lor în ceea ce privește școala, atitudinea devenind negativă. Acest tip de atitudine se poate observa la elevii dislexici români și portughezi.

Feedback-ul părinților despre reacțiile negative și comportamentul elevilor dislexici din școala primară și gimnazială este prezentat în Graficul 10 și Graficul 11

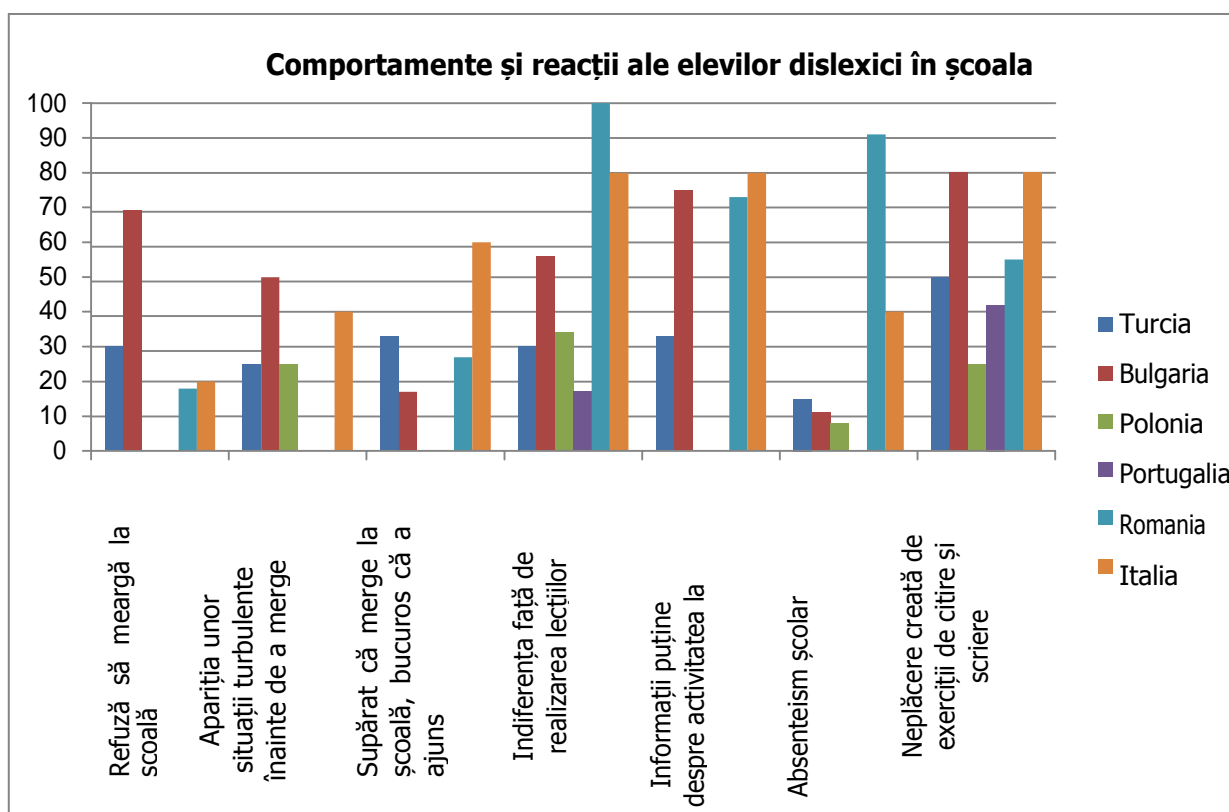

Graficul 10

Observăm în Graficul 10 opinia părinților despre atitudinea și comportamentul elevilor dislexici în școala primară și regăsim la toate țările participante reacții negative față de citire, indiferența față de lectură, încăpățânarea de a realiza sarcinile. Toate aceste manifestări menționate plus refuzul de a descrie activitățile școlare, absenteismul sunt observate de către părinții elevilor români.

Părinții elevilor portughezi și turci descriu mai puține atitudini și reacții negative față de școală.

Graficul 11

Putem observa în Graficul 11 opinia părinților din toate țările partenere despre tranziția de la primar la gimnazial moment în care apar probleme de refuz față de realizarea sarcinilor și responsabilităților școlare ca și scris - cititul, lipsa de interes pentru lectură.

Prevalența atitudinilor și comportamentelor negative ale elevilor față de școală diferă de la țară la țară.

De exemplu: părinții bulgari menționează dorința de a nu merge la școală; cei italieni notează starea de nefericire a copilului când merge la școală; interesul scăzut pentru învățare în Italia și România; părinții bulgari, români și italieni au o comunicare slabă în ceea ce privește activitățile extrașcolare; probleme de absenteism menționate de părinții elevilor dislexici din România; reticență în a-și realiza sarcinile și responsabilitățile școlare observate de părinții din Bulgaria și Italia.

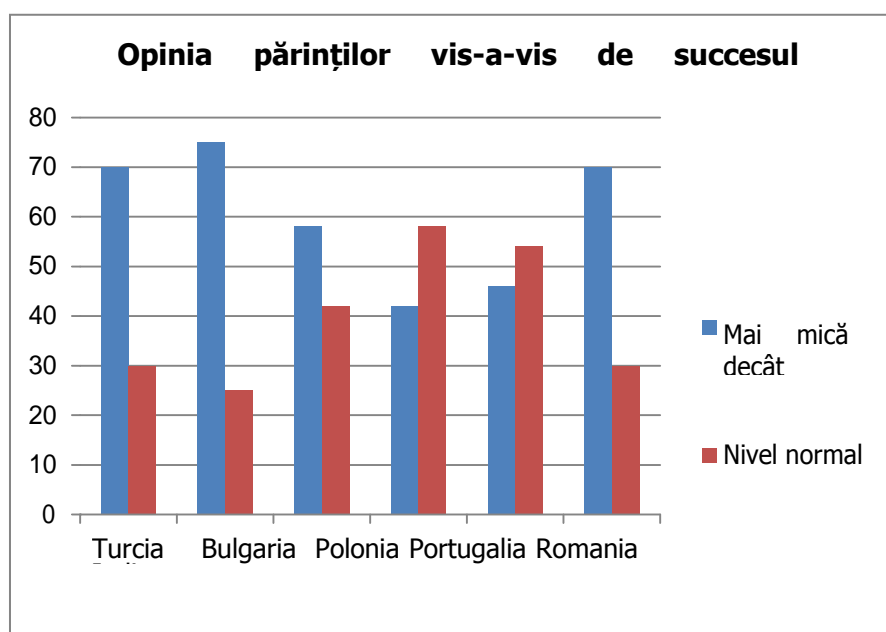
Totuși unii părinți ce au copii dislexici au afirmat că nu au observat refuzul de a participa la cursurile școlii (Portugalia, România) sau reticență în tranziția de la primar la gimnaziu (Polonia, Portugalia) sau absenteism școlar (Portugalia).

În plus față de cele descoperite în tabelele de mai sus, unii din părinții participanți la studiu afirmă că atitudinea negativă vis-a-vis de școală a copiilor lor s-a manifestat mai mult în clasele a

V-a și a VI-a; că subiectele sunt mai dificile acum, că elevii le înțeleg cu dificultate și uită repede informația învățată, tot acum apare și indiferența față de școală datorată examenelor la care au luat note mici, copiii lor primesc prea multe teme pentru acasă, copiii lor nu sunt înțeleși de colegii de clasă.

Părinții din țările partenere, cu excepția celor din Portugalia, observă comportamentul negativ al copiilor lor în primele clase gimnaziale în comparație cu școala primară.

3.2.2. Percepția părintelui privind succesul școlar al copilului

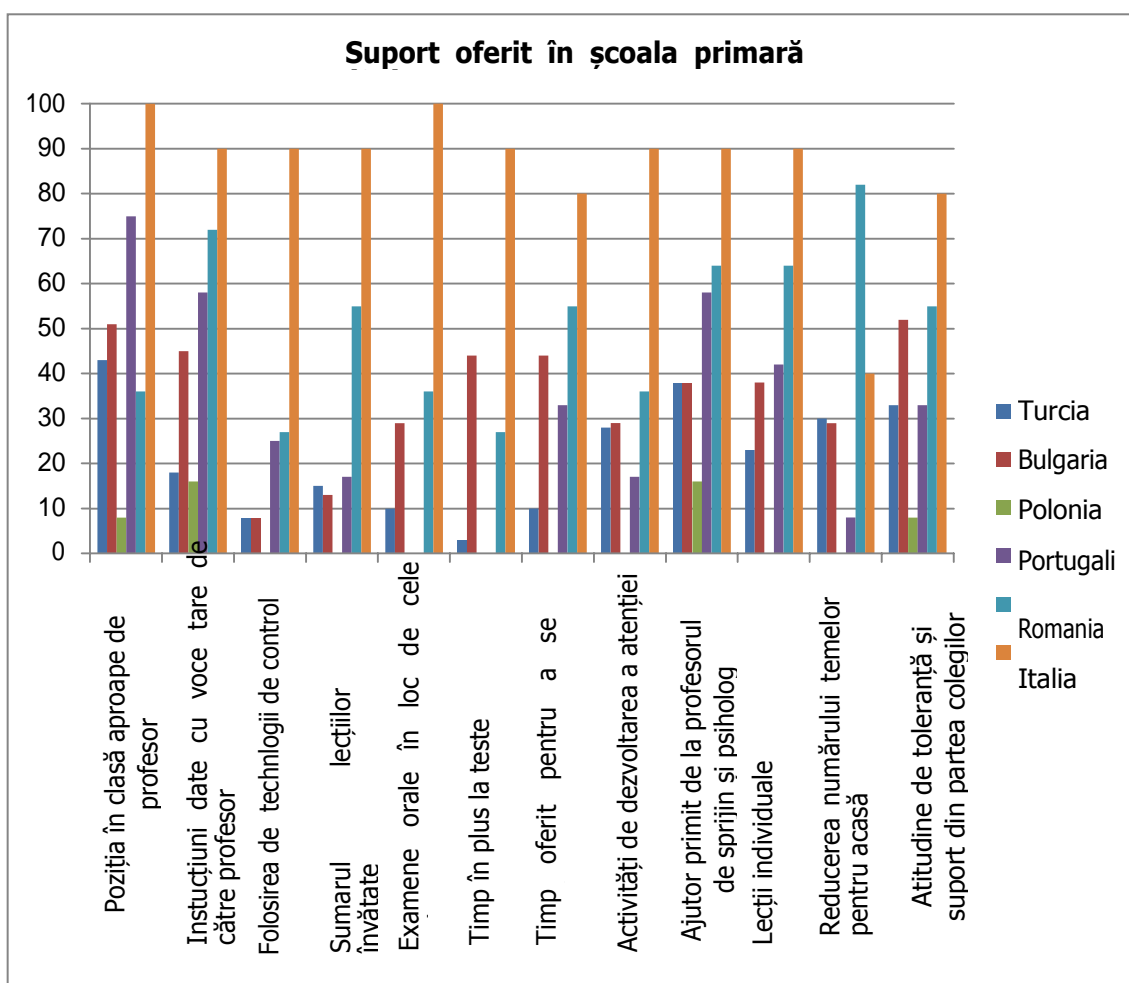
Graficul 12

Atunci când realizările elevilor dislexici sunt evaluate un număr mare de părinți din țările partenere precum Turcia, Bulgaria, Polonia și Italia gesesc că realizările copiii lor sunt mult mai puține decât ale altor elevi. Astfel, din punctul de vedere al multor părinți succesul copiilor dislexici în domenii ca și cititul, scrisul, matematica nu este la un nivel deziderabil. Totuși jumătate din părinții participanți la studiu din România și Portugalia consideră că nivelul copiilor lor dislexici este la același nivel cu al colegilor lor.

3.2.3. Suportul acordat la școală și acasă

În acest studiu, feedback-ul părinților asupra tipului de suport pentru elevii dislexici din școala primară și primele două clase din școala gimnazială, asupra facilitării elevilor dislexici de a avea rezultate școlare, de a se adapta școlii, sunt prezentate mai jos

3.2.3.1. Suport oferit la școală

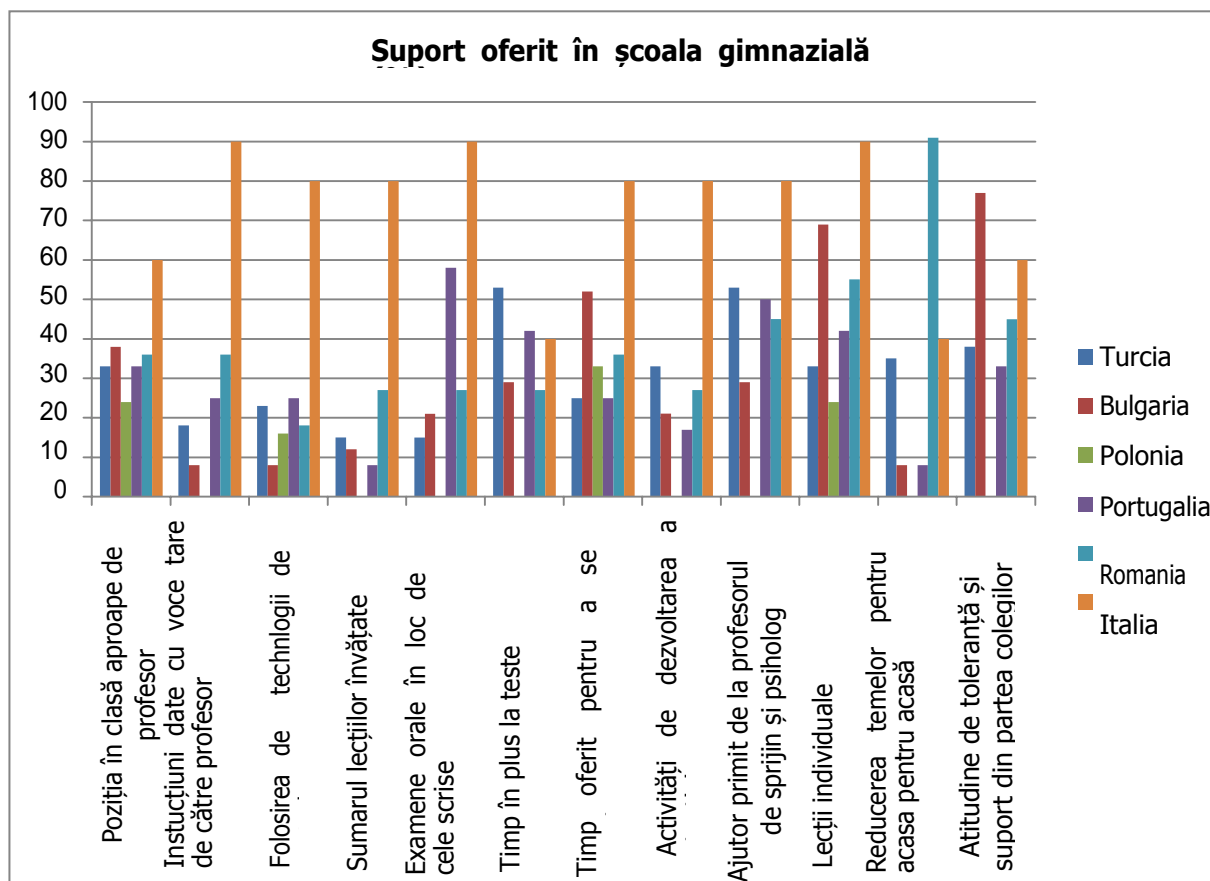
Graficul 13

Atunci când răspunsurile părinților la sprijinul elevilor dislexici în școala primară au fost evaluate (Grafic 13), cel mai remarcabil fapt este că copiii cu dislexie au fost susținuți în școala primară în mai mare măsură, susțin părinții italieni. În acord cu primii, părinții din România spun că este de la sine înțeles nevoia de a fi sprijinit în școala primară și prin numărul mai mic de teme pentru acasă. În Polonia și Turcia elevilor dislexici de școală primară li se oferă puțin ajutor, după cum afirmă părinții acestora.

Părinții italieni susțin că copiii lor primesc ajutor maxim în următoarele situații: așezarea lângă profesor, examinare orală în loc de cea scrisă. Părinții polonezi relatează că copiii lor nu sunt ajutați de tehnologie ca și calculatoare sau tablete, de rezumate pregătite și distribuite la sfârșitul lecțiilor, de examinări orale, de timp în plus pentru realizarea sarcinilor sau corectarea greșelilor sau de activități de dezvoltare a atenției sau de suport individual.

Elevii dislexici portughezi nu primesc ajutor prin examinarea orală în loc de cea scrisă, sau prin timp în plus la examene, susțin părinții acestora.

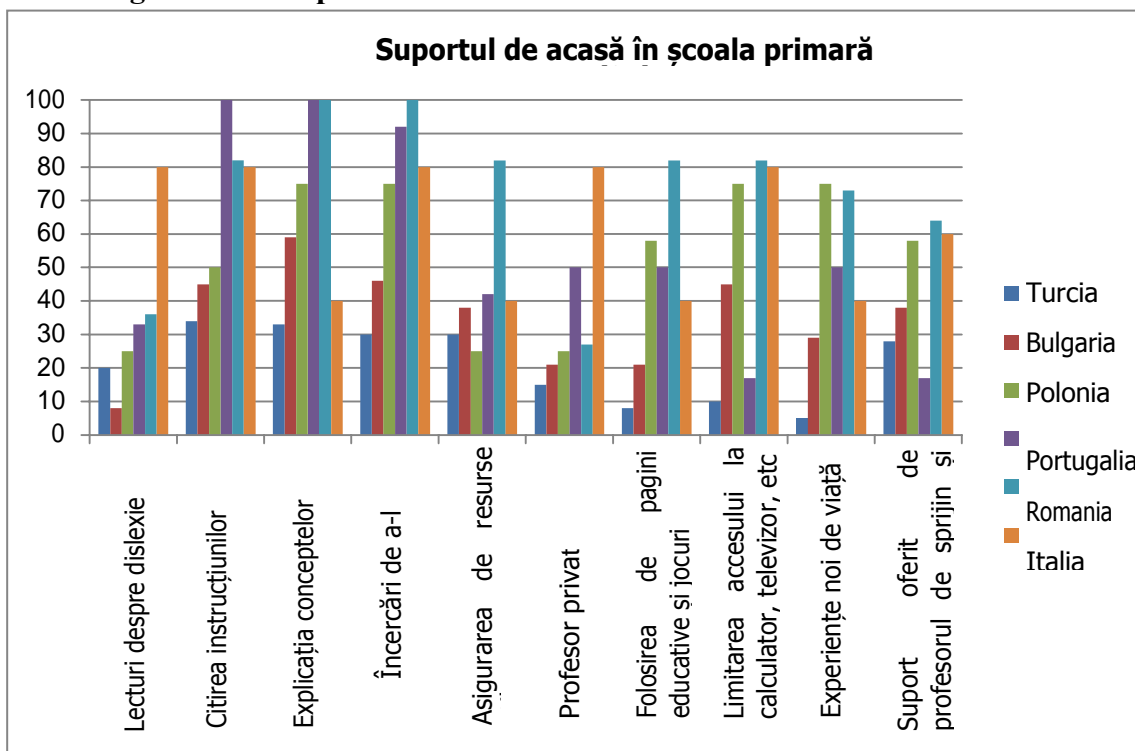

Graficul 14

În urma analizei datelor din tabelul de mai sus se poate observa că unii copii cu dislexie au fost în mare parte ajutați în școala gimnazială, susțin părinții elevilor din Italia. Părinții copiilor din Bulgaria precizează că ajutorul a constat în reducerea numărului de teme pentru acasă.

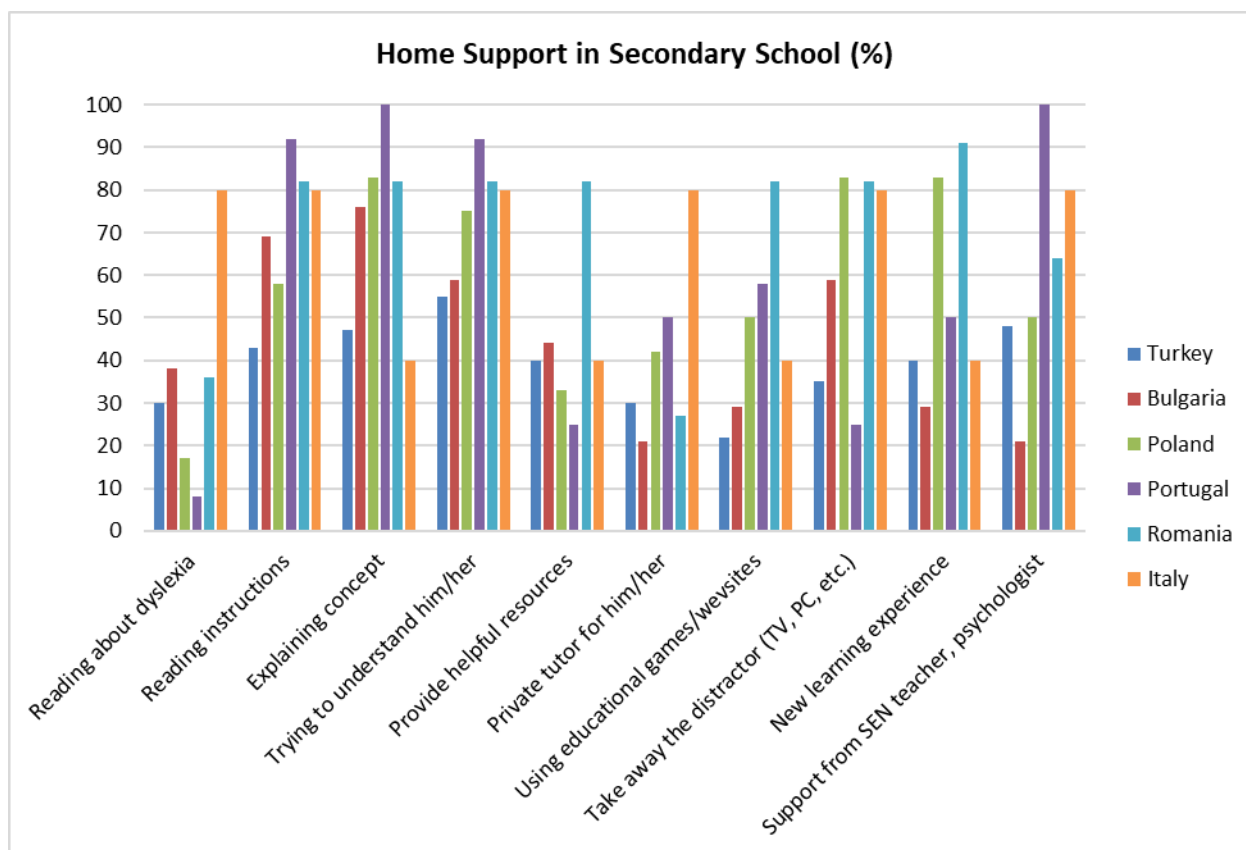
Părinții elevilor dislexici polonezi spun că ajutorul acordat copiilor lor a fost minim ei nefiind ajutați nici în citirea instrucțiunilor cu voce tare de către profesor, nici în pregătirea rezumatelor lecțiilor, copii au dat examinări scrise, nu au primit timp în plus,...etc.

3.2.3.2. Asigurarea de suport acasă

Graficul 15

Părinții din Portugalia, Italia, România și Polonia spun că elevii dislexici primesc în general mai mult ajutor în clasele primare. Părinții portughezi și români au acordat mai multă atenție și suport copiilor lor decât ceilalți părinți din țările partenere, ajutorul lor constând în conducerea sarcinilor ce urmează a fi realizate, citirea lecțiilor cu voce tare, explicarea conceptelor și înțelegerea acestora. Tot în diagramă se poate observa, că părinții elevilor dislexici turci oferă un suport minim copiilor lor față de părinții din celelalte țări partenere.

Graficul 16

Reiese din răspunsurile oferite că suportul oferit de părinți în școala gimnazială se rezumă la a citi sarcinile și instrucțiunile. Părinții care au participat la acest studiu (cu excepția Italiei) nu au multe informații despre dislexie. De asemenea o mare parte a părinților (cu excepția României) nu pot furniza resurse în a-și ajuta copilul și de a-l sprijini în procesul de învățare. Părinții turci participanți la studiu sunt inferiori din punctul de vedere al ajutorului oferit copiilor lor dislexici. Acest lucru se justifică prin faptul că nivelul educațional al părinților este scăzut, au probleme familiale și cunoștințe pușine în ceea ce privește dislexia.

Un număr semnificativ al părinților portughezi au precizat că își ajută copiii dislexici în procesul de învățare al școlii gimnaziale citind instrucțiuni despre realizarea sarcinilor, explicarea conceptelor dificile, încearcă să-și înțeleagă proprii copii, cerând ajutor specializat de la profesori de sprijin și psihologi.

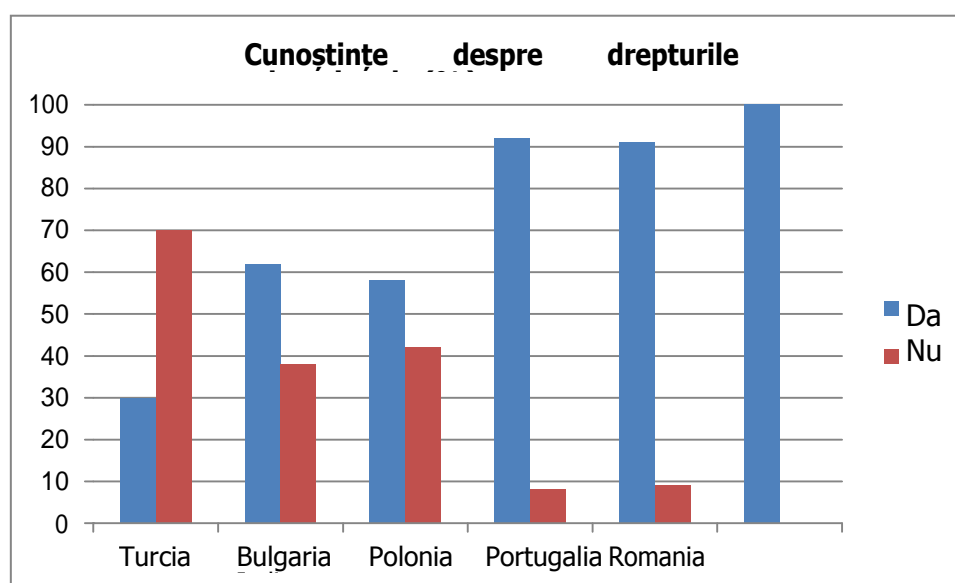
Totodată în urma studiului, reiese că părinții copiilor dislexici din Italia oferă cel mai susținut ajutor: citind cărți și articole despre dislexie, acceptând ajutorul profesorului de educație specială sau de sprijin.

Părinții copiilor dislexici din România își ajută copiii prin obținerea de resurse utile pentru a spijini procesul de învățare, folosind jocuri educative și site-uri educaționale, folosind noi medii educative (sportiv, artistic, etc...)

Părinții din Polonia încearcă să limiteze accesul elevilor dislexici la calculator, televizor sau jucării pentru a-i ajuta să se concentreze mai bine.

Tabelele 15 și 16 ne arată suportul oferit de părinții copiilor dislexici, concluzia fiind că ajutorul oferit de aceștia este mai mare în școala gimnazială decât în cea primară.

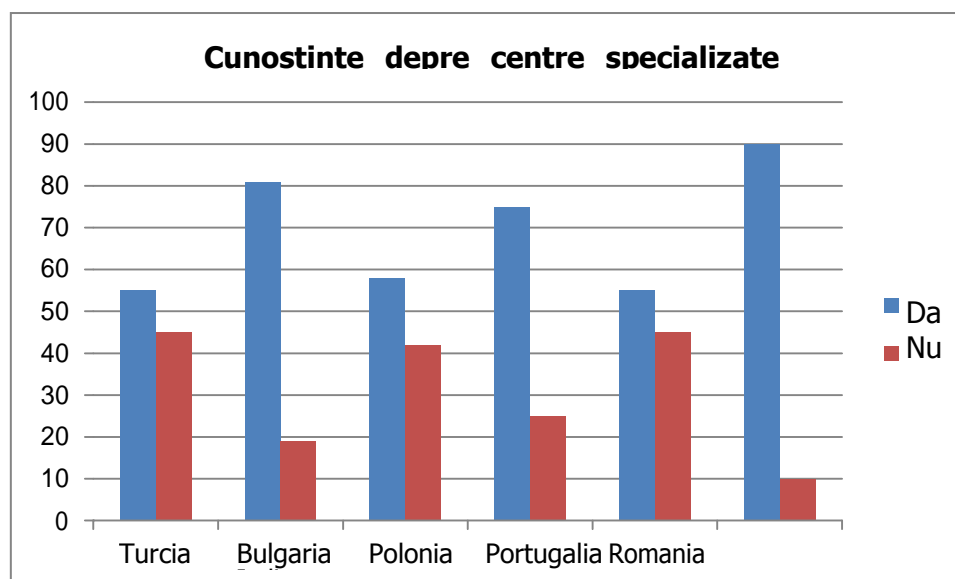
3.2.4. Cunoștințe despre drepturile elevilor dislexici

Graficul 17

Analizând cunoștințele părinților despre drepturile legale ale copiilor lor dislexici după cum se observă în Graficul 17: o mare parte a părinților care au participat la studiu, cu excepția celor din Turcia, au cunoștințe despre faptul menționat mai sus. Un alt lucru important este că toți părinții italieni intervievați au susținut că sunt conștienți de drepturile legale ale copiilor dislexici.

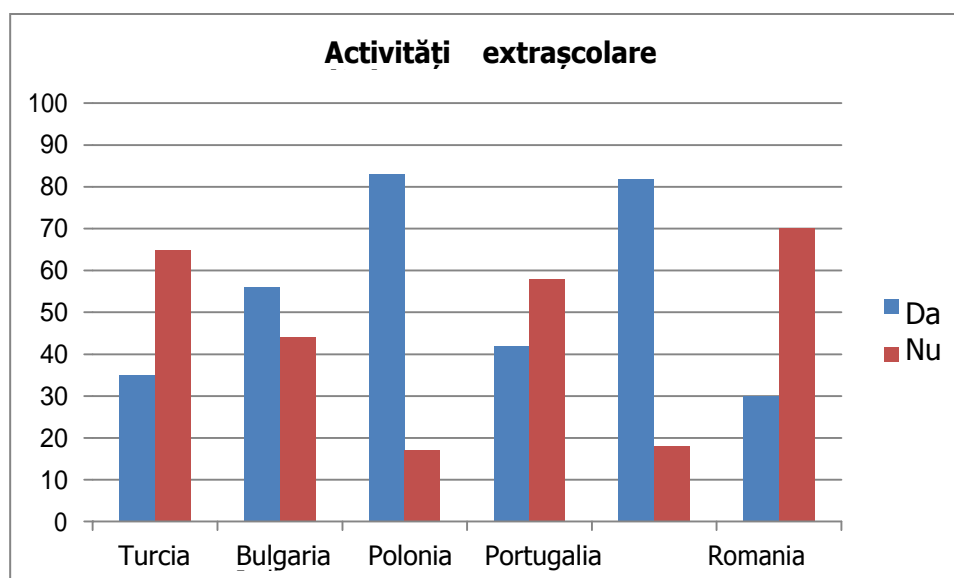
3.2.5. Cunoștințe despre centre de specialitate pentru dislexie

Graficul 18

Din tabelul de mai sus se observă că părinții sunt conștienți în general și cunosc centrele unde copiii lor ar putea primi ajutor specializat. Totodată se poate observa că părinții elevilor dislexici din Italia cunosc mai bine acest lucru decât ceilalți părinți din țările partenere.

3.2.6. Activități extrașcolare

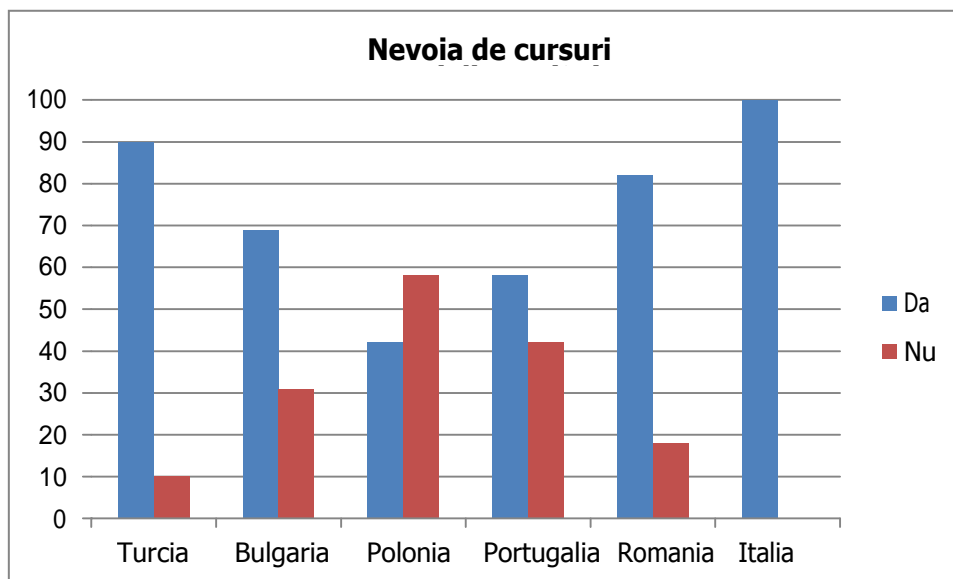
Graficul 19

Participarea elevilor la activitățile extracurriculare îi ajută să își dezvolte abilitățile motorii și pe cele organizatorii, să fie mai disciplinați, să le crească stima de sine, să dezvolte relații sociale și le oferă experiențe de învățare diverse. Părinții enumeră activitățile la care au participat copiii lor, cum ar fi: diferite sporturi (handbal, fotbal, înot, tenis, arte marțiale...), dans, muzică, șah și pictură.

Majoritatea părinților din Italia, Turcia și Portugalia au recunoscut că copiii lor nu participă la activitățile din afara școlii. În România, Bulgari și Polonia părinții susțin că participarea copiilor dislexici la astfel de activități este mare.

Părinții care au spus că copiii lor nu participă la activități extrașcolare explică motivând prin: lipsa de timp, reticență, probleme financiare, lipsa informațiilor, probleme de sănătate și de comportament, multitudinea de teme pe care copilul lor le are de rezolvat acasă.

3.2.7. Nevoia de cursuri de specialitate despre dislexie

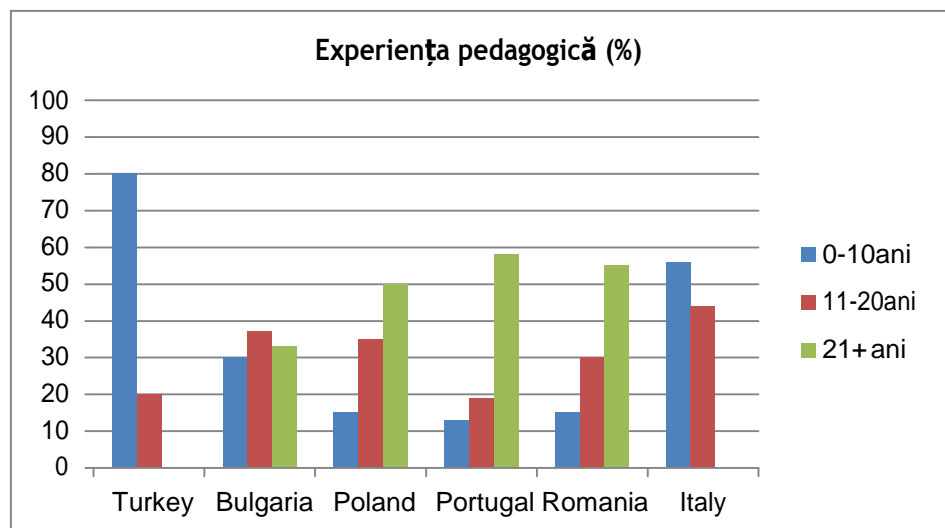

Graficul 20

Cei mai mulți dintre părinții intervievați au recunoscut că ar avea nevoie de cursuri specializate a căror temă să fie dislexia ceea ce i-ar face să își înțeleagă mai bine copiii putând astfel să le ofere suportul necesar, după cum se observă în Graficul 20; de asemenea părinții din Italia susțin că ar trebui să urmeze programe educaționale superioare; părinții din Turcia, România și Bulgaria consimt că au nevoie de cursuri în acest domeniu. Majoritatea părinților polonezi susțin că nu necesită să facă cursuri în acest domeniu.

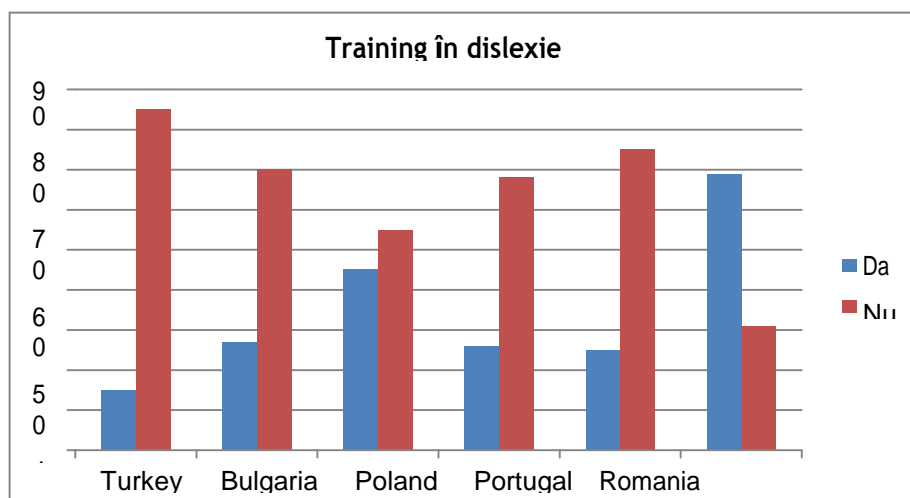
3.3. REZULTATE ALE STUDIULUI ÎN RÂNDUL PROFESORILOR

3.3.1. Experiența didactică și formare în corectarea dislexiei

Graficul 21

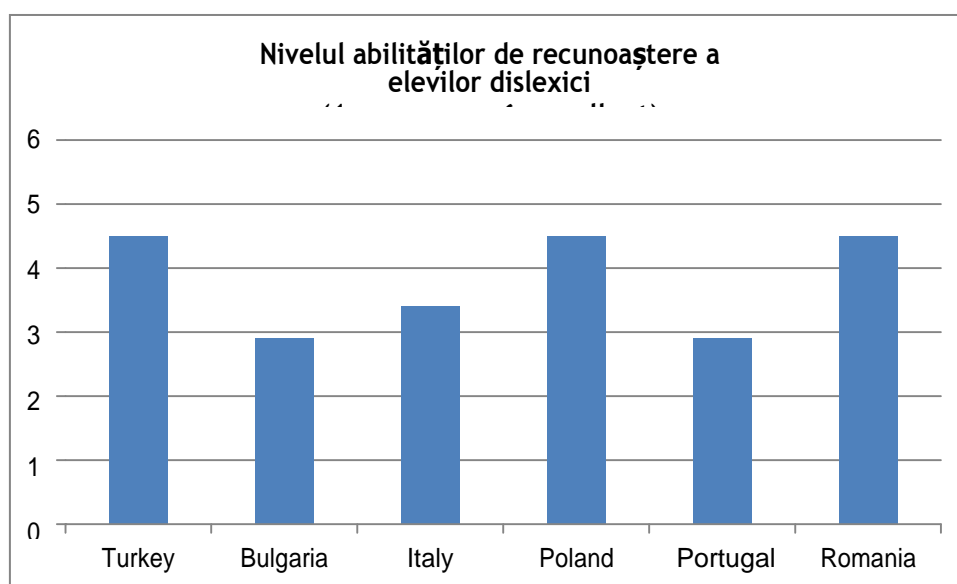
După cum se vede în Graficul 21, experiențele pedagogice ale profesorilor turci și italieni variază de la 0 la 20 de ani, majoritatea profesorilor având o experiență didactică între 0 și 10 ani. În celelalte țări partenere, experiența pedagogică a cadrelor didactice care participă la studiu este mai mare. Majoritatea profesorilor români, portughezi și polonezi au o experiență pedagogică de peste 21 de ani. În cazul profesorilor bulgari, se observă că experiența pedagogică este distribuită uniform între 0-10 ani, 11-20 ani și peste 21 ani.

Graficul 22

După cum se vede în Graficul 22, majoritatea profesorilor care au participat la studiu din celelalte țări partenere, cu excepția Italiei, au raportat că nu au fost instruiți anterior în dislexie. Mare majoritate a cadrelor didactice italiene au raportat că primesc instruire despre dislexie, iar marea majoritate a cadrelor didactice care au participat la studiul din Turcia au raportat că primesc instruire despre dislexie în comparație cu alte țări partenere. La profesorii polonezi, se observă că rapoartele profesorilor dislexici și nedislexici sunt apropiate una de cealaltă.

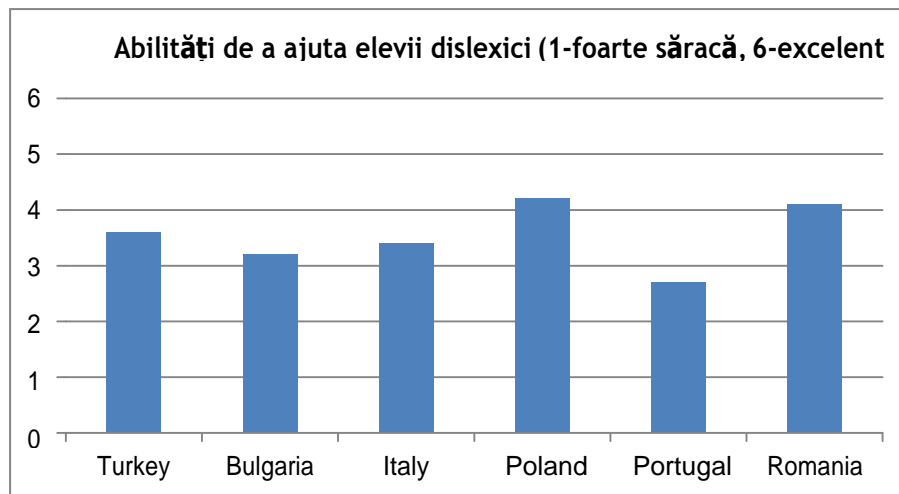
3.3.2. Recunoașterea elevilor dislexici

Graficul 23

Recunoașterea timpurie a elevilor cu dizabilități de învățare este esențială pentru a le oferi un ajutor mai precis și funcțional. Când se examinează modul în care profesorii se evaluează în ceea ce privește abilitatea lor de a recunoaște un student cu dificultăți de învățare din cauza dislexiei, se înțelege că profesorii din Turcia, Bulgaria și România își văd abilitățile în acest domeniu peste medie (Graficul 23).

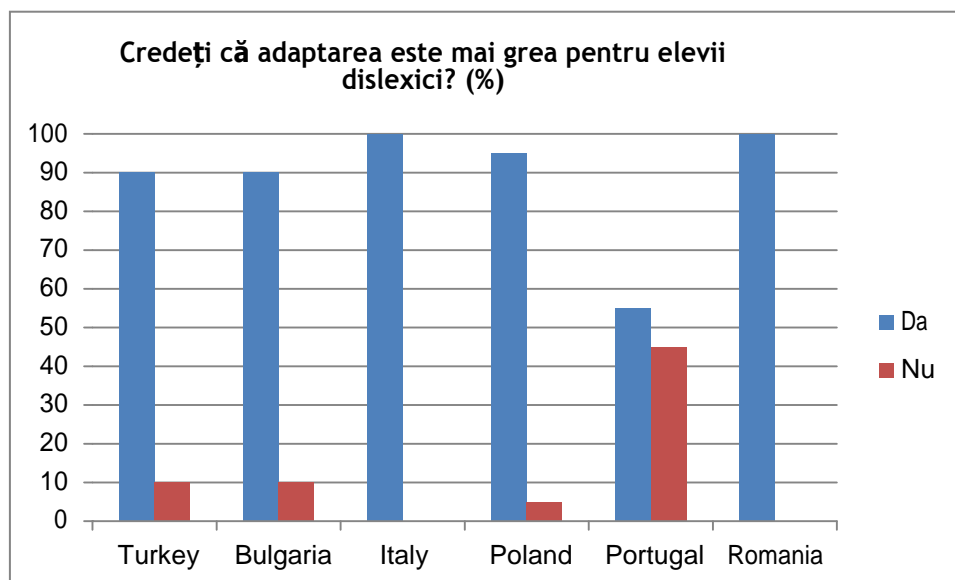
3.3.3. Abilități necesare în oferirea de suport elevului dislexic

Graficul 24

La feedback-ul profesorilor cu privire la cât de mulțumiți sunt de ajutorul acordat elevilor dislexici, se observă că profesorii portughezi sunt sub medie, profesorii turci și italieni erau aproape de medie, iar învățătorii polonezi și romani sunt peste medie.

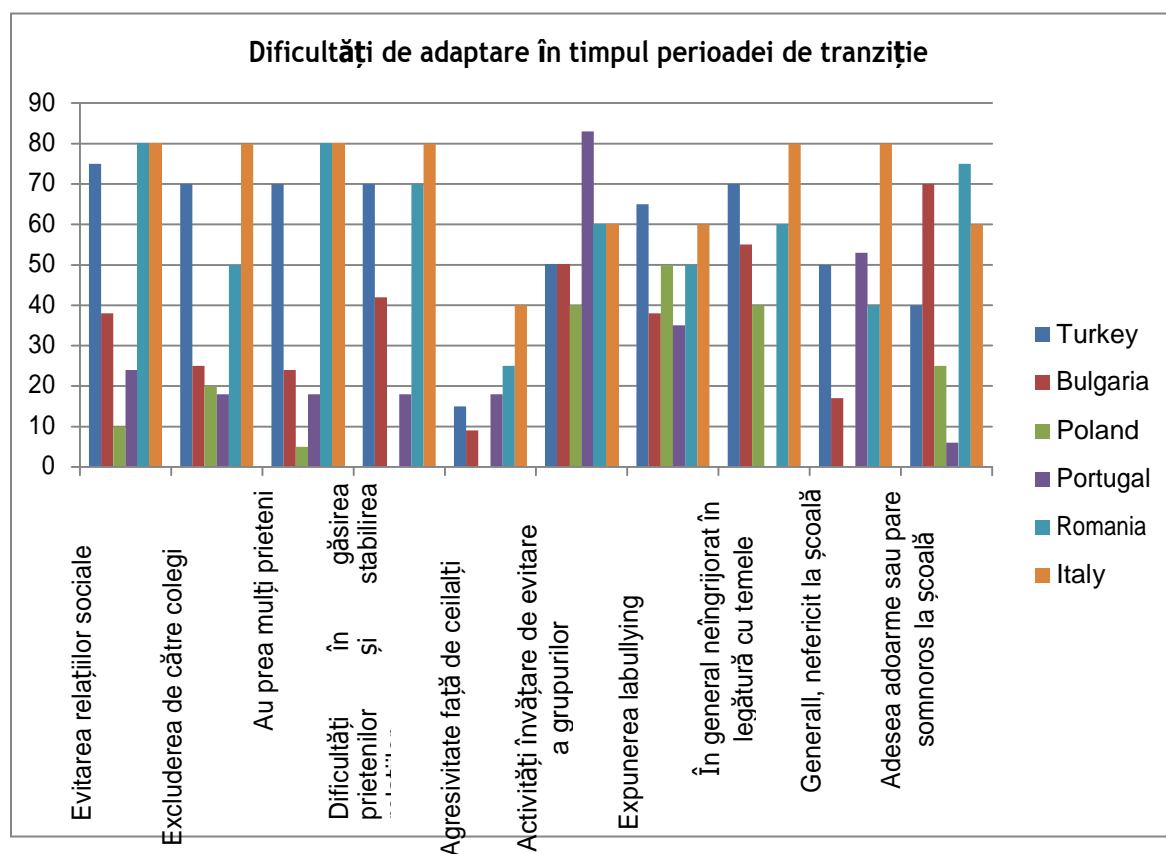
3.3.4. Dificultăți de adaptare in ciclul gimnazial

Graficul 25

Potrivit mării majorități a tuturor cadrelor didactice partenere participante la acest proiect (în opinia profesorilor italieni și români în ansamblu), elevii dislexici se confruntă cu probleme de adaptare în timpul tranziției de la ciclul primar la ciclul gimnazial față de ceilalți elevi. Cu toate acestea, conform celeilalte jumătăți, a profesorilor portughezi, elevii dislexici nu au probleme de adaptare mai mari decât ceilalți elevi din perioada de tranziție spre ciclul gimnazial. (Graficul 25).

Feedback-ul profesorilor cu privire la dificultățile și problemele de adaptare cu care se confruntă elevii dislexici în timpul tranziției de la școala primară la școala secundară inferioară este prezentat mai jos (Graficul 26).

Graficul 26

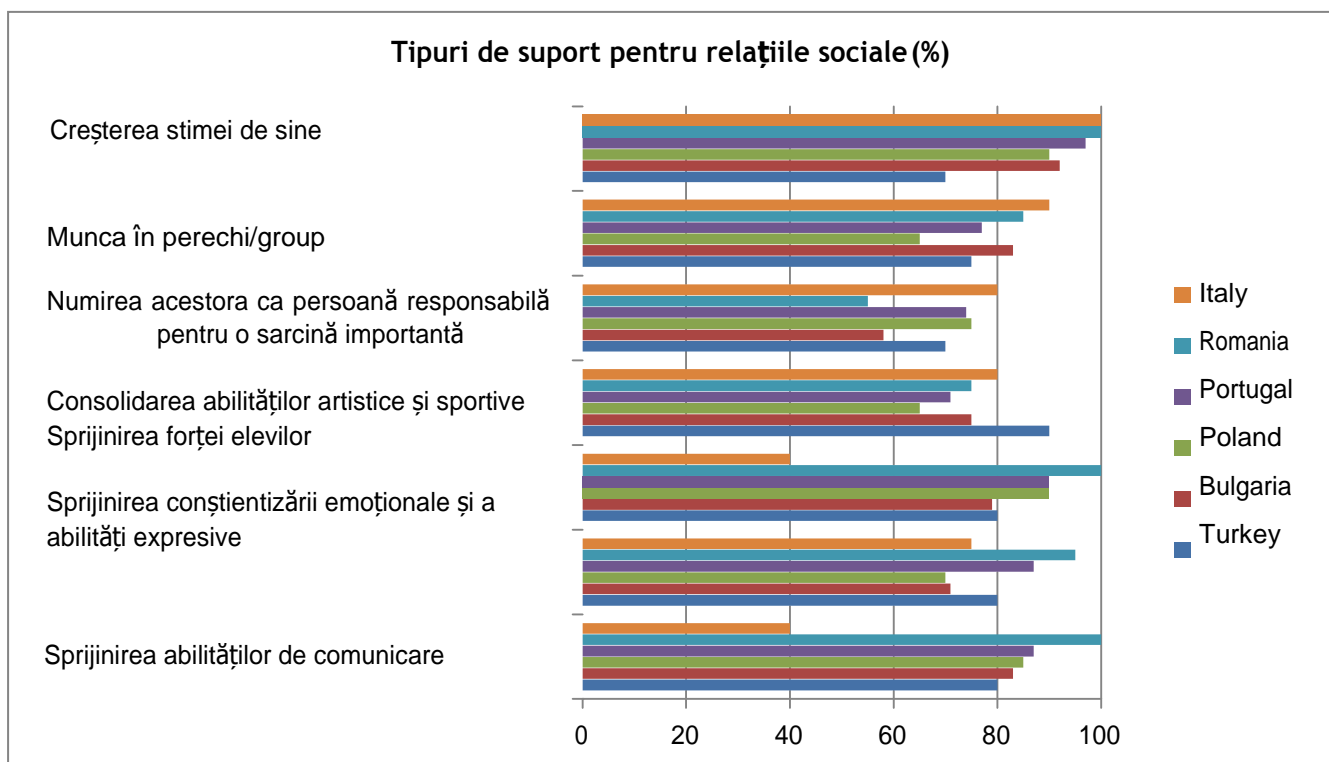
Când se examinează problemele de adaptare cu care se confruntă elevii dislexici în tranziția de la școala elementară la cea de învățământ secundar inferior din perspectiva profesorilor (Graficul 26), se observă că frecvența problemelor diferă în funcție de țară. Profesorii polonezi au raportat că nu au observat probleme cu elevii dislexici, cum ar fi faptul că nu reușesc să-și găsească prieteni și să se angajeze în relații cu prietenii, comportamente agresiv față de alți oameni și deseori stări de tristețe în școală. Profesorii portughezi care au participat la studiu nu au observat o problemă legată

de indiferența față de lectură a elevilor dislexici; dar se observă că acești elevi sunt mai predispuși să evite activitățile de învățare în grup. Potrivit profesorilor bulgari, la elevii dislexici, comportamentul cel mai comun este acela de somnolență în timpul orelor, și cel puțin unul dintre elevi are un comportament agresiv față de alți indivizi.

În Graficul 26, se observă că, în general, profesorii turci, români și italieni observă dificultăți în adaptarea la școala gimnazială la elevii dislexici. Cel mai rar comportament observat la elevii cu dislexie este comportamentul agresiv față de ceilalți oameni.

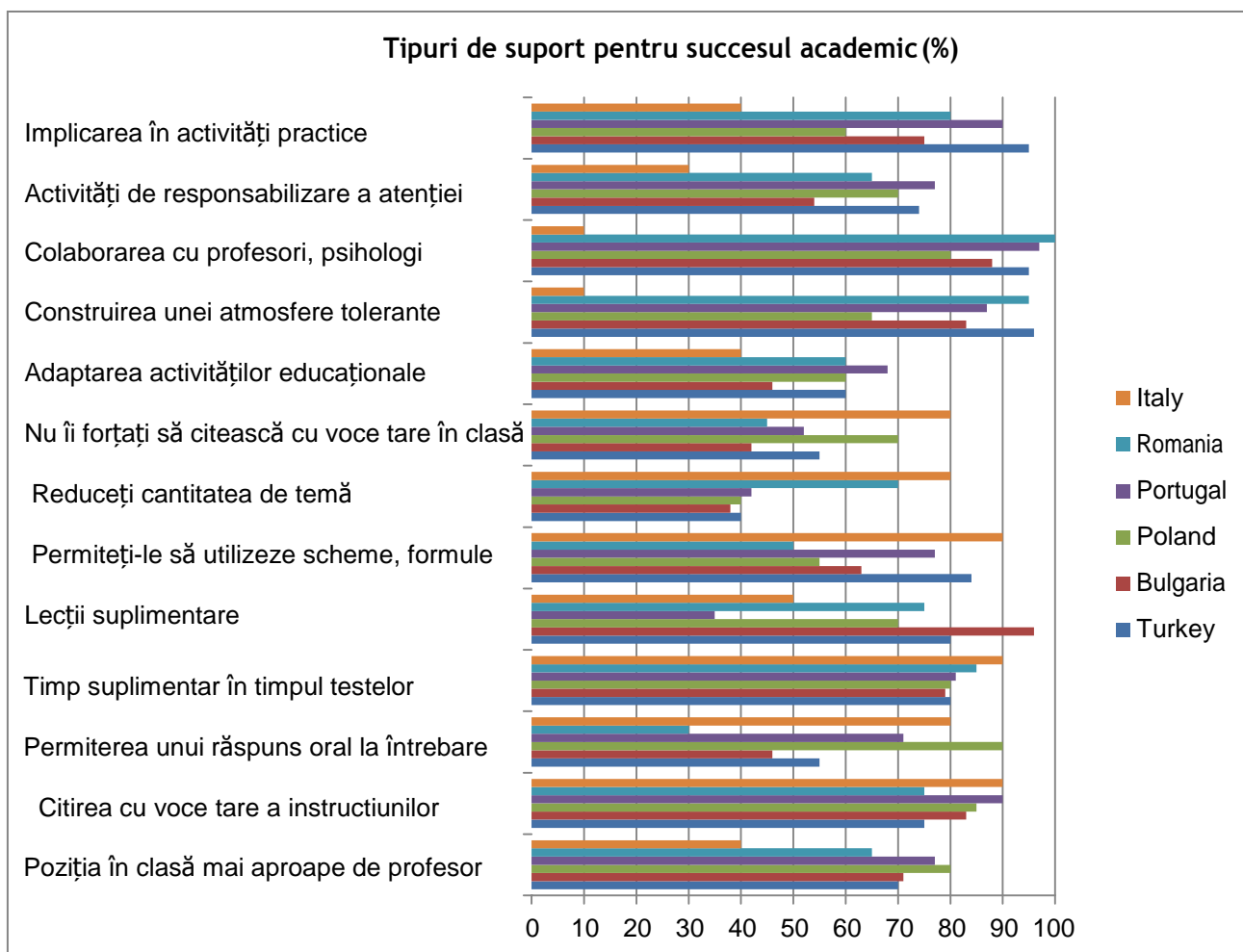

3.3.5. Strategii utilizate de către profesori pentru a sprijini elevii dislexici

Graficul 27

Este extrem de important să se evalueze feedback-ul profesorilor cu privire la strategiile de sprijin, cele mai funcționale sau mai utile pentru a îmbunătăți relațiile sociale ale elevilor dislexici. Marea majoritate a cadrelor didactice care au participat la studiul din țările partenere implicate în acest proiect au raportat că strategiile precum capacitatea de a susține comunicarea eficientă, conștientizarea emoțiilor și a abilităților expresive, identificarea și susținerea punctelor forte ale elevilor, dezvoltarea abilităților artistice și sportive, numirea acestora ca persoană responsabilă de o sarcină importantă în clasă, preferând activitatea de perechi / grupuri, sunt funcționale în dezvoltarea relațiilor sociale la elevii dislexici. Cu toate acestea, 60% dintre profesorii italieni care au participat la studiu au afirmat că strategiile, cum ar fi susținerea punctelor tari ale elevilor dislexici și a competențelor de comunicare eficiente, sunt mai puțin funcționale (Graficul 27).

Graficul 28

Elevii dislexici trebuie să fie susținuți pentru a avea succes la nivel academic. Ca urmare a evaluării perspective profesorilor asupra strategiilor funcționale pentru creșterea performanței academice a elevilor dislexici (Graficul 28), o mare parte din cadrele didactice care participă la acest studiu din țările partenere de proiect au considerat a fi funcționale în dezvoltarea realizării academice strategii precum: acordarea unui timp suplimentar în timpul examenelor elevilor dislexici, instrucțiuni precise date elevilor despre curs sau sarcinile pentru care sunt responsabili, citirea cu voce tare a instrucțiunilor, crearea unei atmosfere tolerante în clasă / școală, cooperarea cu experți ca profesori de învățământ special și psihologi, implementarea activităților de consolidare și includerea elevilor în aplicații practice.

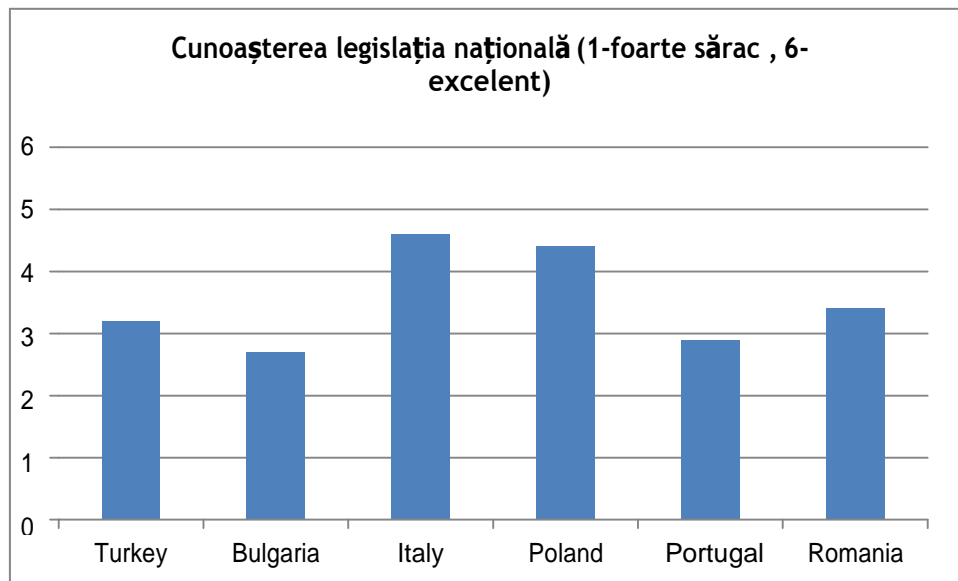
Cu toate acestea, potrivit majorității profesorilor italieni, strategii cum ar fi așezarea cursanților dislexici în apropierea profesorului în sala de clasă, cooperarea cu sau primirea de sprijin din partea unor experți, cum ar fi profesori de sprijin și psihologi, creând o atmosferă tolerantă în

sala de clasă și folosind atenția - activitățile de construcție nu s-au dovedit a fi funcționale în ceea ce privește succesul lor academic.

De asemenea, s-a constatat că strategia de a oferi mai puțină temă elevilor dislexici pentru a îmbunătăți performanțele academice este mai puțin funcțională decât alte strategii de sprijin ale profesorilor (cu excepția profesorilor italieni și români).

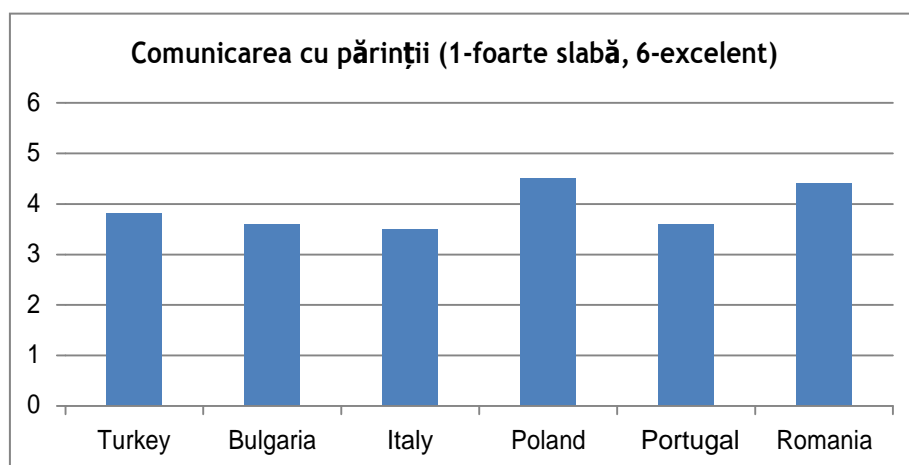
3.3.6. Cunoaștințe cu privire la legislația națională privind dyslexia

Graficul 29

La răspunsurile profesorilor la întrebarea cât de bine cunosc drepturile legale ale elevilor dislexici (Graficul 29), se observă că profesorii italieni și polonezi sunt peste medie; profesorii români și turci se apropie de nivelul mediu; profesorii bulgari și români s-au dovedit a avea un nivel de cunoaștere sub media.

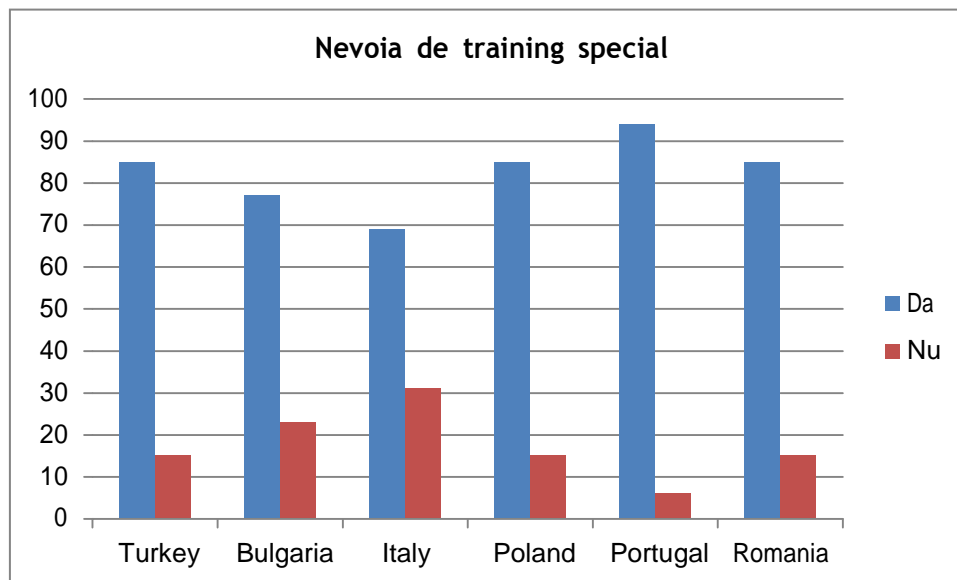
3.3.7. Comunicarea cu părinții elevilor dislexici

Graficul 30

La analiza feedback-ului privind comunicarea profesorilor cu părinții elevilor dislexici (Graficul 30), se observă că profesorii români și polonezi care participă la studiu sunt peste medie; iar profesorii din alte țări partenere au un nivel mediu de competență.

3.3.8. Necesitatea organizării de cursuri despre dislexie

Graficul 31

Atunci când se analizează feedbackul privind nevoia profesorilor de formare specifică privind dislexia (Graficul 31), se pare că o mare majoritate a profesorilor din țările partenere de proiect care participă la acest studiu au nevoie de o pregătire specială pentru a înțelege mai bine problemele elevilor dislexici și pentru a le asigura un sprijin mai eficient. În plus, nevoia de educație specială privind dislexia a fost exprimată în cea mai mare parte de profesorii portughezi și, cel puțin, de profesorii italieni.

REZULTATE

4.1. COMENTARII

Această secțiune include analizele și sugestiile generale care au rezultat din interpretarea chestionarelor aplicate elevilor dislexici, părinților lor și profesorilor acestora, pentru a demonstra nevoile elevilor dislexici în perioada de tranziție de la școala primară la cea de învățământ secundar inferior.

4.1.1. Comentarii privind răspunsurile elevilor

La analiza răspunsurilor unui număr de 68 de elevi dislexici la chestionarul de analiză a nevoilor din țările partenere participante la acest studiu (38 dintre ei diagnosticați oficial, 30 dintre aceștia prezintă simptome dislexice/TSI, dar nu diagnosticați oficial) se constată că majoritatea elevilor se confruntă cu mai multe probleme de adaptare în școala gimnazială (cu excepția elevilor portughezi) comparativ cu școala primară. În școala gimnazială, creșterea gradului de dificultate a cursurilor și a temelor, dificultățile subiectelor; creșterea gradului de dificultate a evaluării, schimbarea prietenilor și a profesorilor, provoacă îngrijorare și face procesul de adaptare la școală dificil. În plus, pentru acei elevi care au probleme în relațiile cu colegii lor din ciclul secundar inferior, care sunt excluși de colegii lor din cauza rezultatelor scăzute la învățatură și care întâmpină dificultăți în stabilirea unor relații apropiate, procesul de tranziție spre învățământul gimnazial este mai dificilă, întâmpină dificultăți în adaptare și sunt triști la școală.

Elevii dislexici își văd aptitudinile la nivel moderate în ceea ce privește lectura, scrisul, înțelegerea citirii, scrierea creativă, examenele și temele.

Este important ca elevii dislexici să fie sprijiniți atât de către profesorii lor, cât și de prietenii lor la școală și de către membrii familiilor lor acasă, în ceea ce privește realizările academice. Cu toate acestea, atunci când rezultatele sondajului au fost evaluate, s-a înțeles că unii dintre elevii care au participat la studiu nu au fost susținuți în mod adecvat acasă și la școală. Elevii dislexici au raportat că au primit mai mult sprijin școlar atunci când erau în școala primară comparativ cu școala gimnazială.

Deși o parte importantă a elevilor care au participat la studiul din România, Bulgaria și Portugalia a afirmat că au fost susținuți de familiile lor, rata de asistență familială percepută este mai puțin

frecventă la elevii turci și italieni. Elevii din Polonia au declarat că au mai mult sprijin din partea familiei în școala primară decât în gimnaziu.

Participarea la activități sportive și artistice afectează pozitiv atât relațiile sociale, cât și realizările academice și nivelul stării de bine. Ratele de participare la activitățile extracuriculare (cum ar fi înotul, dansul, tenisul, handbalul, muzica, artele marțiale, teatrul, fotbalul, patinajul) ale elevilor dislexici polonezi și portughezi participanți la studiu sunt mari; rata de participare la activități non-școlare este mai mică în celelalte țări partenere. Elevii care nu participă periodic la activități din afara școlii au indicat că nu pot participa la activități școlare din cauza lipsei permisiunii părinților, a lipsei de timp pentru a participa la activități, a dorinței de a rămâne acasă, a problemelor economice, a reticenței să participe la activități sau lipsei de încredere în sine. Astfel ca, acești elevi sunt, privați de beneficiile personale, sociale și academice date de participarea la activități extrașcolare.

4.1.2. Comentarii privind răspunsurile părinților

Ca urmare a evaluării răspunsurilor celor 81 de părinți cu copii dislexici la chestionarul analizei de nevoi s-a constatat că, la mai mult de jumătate dintre părinții care au participat la studiu, atitudinile copiilor lor față de alți copii s-au schimbat negativ de la școala primară la gimnaziu. Pentru unii părinți, problemele copiilor lor cum ar fi: reticența de a merge la școală, de a se simți nefericiți în școală, de a nu împărtăși amintiri și experiențe despre școală, neimplicarea în sarcini legate de școală sunt mai frecvente în învățământul gimnazial. În plus, un număr semnificativ de părinți turci, bulgari, polonezi și italieni observă la copiii lor nereușite în domeniul academice, cum ar fi cititul, scrisul și matematica decât la colegii lor. Cu toate acestea, mai mult de jumătate dintre părinții portughezi și români care participă la studiu evaluează realizările școlare ale copiilor lor la același nivel ca și al colegilor lor.

Conform unei proporții semnificative dintre părinții care participă la studiu, copiii cu dislexie primesc mai mult sprijin școlar în școala primară decât în gimnaziu. Atunci când se examinează sprijinul oferit de părinți, aceștia par să utilizeze adesea tipuri de sprijin, cum ar fi încercarea de a-i înțelege, de a-i ajuta în probleme pe care nu le înțeleg și de a face temele împreună, de a beneficia de formare specială în educație și de a primi un sprijin special de la psihologi/logopezi. S-a observat, de asemenea, că părinții acordă copiilor lor mai mult sprijin în gimnaziu față de școala primară. Acest lucru poate fi explicat prin faptul că părinții au mai multe cunoștințe despre dislexie în timp.

Un număr semnificativ de părinți portughezi, turci și italieni care au participat la studiu au declarat că copiii lor nu participă la nici o activitate în afara școlii; dar majoritatea părinților bulgari, români și polonezi au confirmat participarea copiilor lor la activități extrașcolare. Părinții care spun că copiii lor nu participă la nici o activitate în afara școlii explică motivele pentru acest lucru: lipsa timpului, reticența, problemele economice, lipsa informației, probleme de sănătate sau de comportament, lipsa timpului raportat la sarcină și povara temelor.

Atunci când rezultatele chestionarului pentru părinți sunt evaluate, majoritatea dintre aceștia sunt conștienți de drepturile legale acordate copiilor dislexici, doar o mare parte dintre părinții turci nu au avut suficiente cunoștințe despre drepturile legale. Această rată scăzută la părinții turci poate fi explicată prin faptul că elevii și părinții nu primesc suficient sprijin din partea școlii și că profesorii nu au suficiente cunoștințe despre drepturile legale legate de dislexie. Din nou, marea majoritate a părinților au nevoie de o pregătire specială în dislexie, cu excepția părinților polonezi. Prin urmare, seminariile și cursurile de formare care se desfășoară în școli și la nivel local cu privire la drepturile legale și la dislexie sunt considerate a fi benefice.

4.1.3. Comentarii privind răspunsurile profesorilor

Evaluând răspunsurile date de 131 de cadre didactice din țările partenere s-a stabilit că marea majoritate a cadrelor didactice care au participat la studiu din alte țări partenere cu excepția profesorilor italieni nu au primit niciun fel de training despre dislexie și aveau nevoie de o educație specială în acest subiect. Din acest motiv, se crede că profesorii nu pot oferi sprijin eficient și funcțional elevilor dislexici. Cu toate acestea, atunci când rezultatele chestionarului au fost evaluate în termenii capacității lor de a distinge și ajuta elevii dislexici și de a cunoaște drepturile legale pentru elevii dislexici, s-a constatat că nivelul cunoștințelor și aptitudinilor cadrelor didactice la acești subiecți a fost unul de nivel moderat.

Potrivit mării majorități a cadrelor didactice care participă la acest studiu din toate țările partenere ale proiectului, elevii dislexici sunt mai predispuși să se confrunte cu probleme de adaptare în tranziția de la școala primară la școala gimnazială, față de ceilalți elevi. Aceste constatări sunt în concordanță cu constatările elevilor și părinților. Un număr semnificativ de profesori au raportat că elevii dislexici au avut probleme în relațiile lor cu colegii și în domeniul academic, nu au fost preocupați de clase și au fost nefericiți la școală. Cea mai mică dificultate de adaptare pe care profesorii au observat-o la elevii dislexici a fost comportamentul agresiv față de ceilalți oameni / colegi.

Este important să se sprijine relațiile sociale și realizările academice pentru a ajuta elevii dislexici în procesul de tranziție și de adaptare în gimnaziu. O parte importantă a cadrelor didactice consideră eficiente și funcționale în dezvoltarea relațiilor sociale a elevilor dislexici, strategii precum: susținerea abilităților de comunicare eficiente, capacitatea lor de a recunoaște și de a-și exprima emoțiile, sprijin în consolidarea abilităților lor artistice și sportive și a stimei de sine.

În plus, pentru a îmbunătăți performanțele academice, marea majoritate a profesorilor care au participat la studiu au găsit strategii funcționale cum ar fi: asigurarea unui timp suplimentar în timpul examenelor; citirea cu voce tare a instrucțiunilor cursurilor sau a sarcinilor; construirea unei atmosfere tolerante în clasa; colaborarea cu alți specialiști, cum ar fi profesori de sprijin, logopezi sau psihologi; așezarea elevilor într-un loc apropiat de profesor; construirea de activități de sensibilizare și implicarea elevilor în activități practice. Cu toate acestea, strategia de a oferi mai puține teme pentru elevii dislexici a fost privită ca fiind mai puțin funcțională de către profesori, cu excepția profesorilor italieni și români, în vederea creșterii succesului academic comparativ cu alte strategii de sprijin.

4.2. CONCLUZII ȘI SUGESTII

Concluzionând, atunci când se evaluează la modul general răspunsurile date de cei 285 de participanți: elevi dislexici, părinți și profesori la chestionarele de analiză a nevoilor, se poate spune că elevii dislexici întâmpină probleme de adaptare socială și academică în timpul tranziției de la ciclul primar la cea gimnazială și, prin urmare, perioada de tranziție este dificilă pentru elevii dislexici. Din acest motiv, elevii dislexici au nevoie de sprijin mai eficient și mai funcțional în această perioadă de tranziție. De asemenea, părinții cu copii dislexici și profesorii acestor elevi au nevoie de o pregătire specială cu privire la modul în care pot ajuta elevii cu dislexie sau cum să lucreze cu ei.

Astfel, se consideră că propunerile prezentate mai jos vor facilita perioada de tranziție dintre școala primară și gimnazială a elevilor dislexici:

- Se consideră că ar fi benefic să se organizeze cursuri de formare profesională pentru toate cadrele didactice din învățământul primar și gimnazial, legate de dislexie. În cadrul acestor cursuri de instruire, ar trebui prezentate caracteristicile generale ale elevilor dislexici, ariile în care aceștia întâmpină dificultăți, modul în care pot fi susținuți din punct de vedere academic, strategiile de sprijin eficiente și funcționale în acest domeniu etc. și se sugerează ca aceste cursuri să aibă caracter practic.

- Contribuția părinților este, de asemenea, foarte importantă pentru un proces de tranziție armonios și de succes al elevilor dislexici. Prin urmare, ar fi eficientă organizarea unor cursuri de instruire pentru părinți, privind aspectele menționate mai sus. Este recomandat ca aceste cursuri să fie orientate spre practică și achiziții de competențe, mai degrabă decât spre achiziționarea de cunoștințe teoretice.
- Importanța activităților artistice și sportive nu poate fi negată în ceea ce privește capacitatea de a avea succes atât în plan academic, cât și de a dezvolta relații sociale sănătoase. Prin urmare, este extrem de important ca elevii dislexici să fie îndrumați atât spre activități artistice, cât și spre activități sportive, atât în interiorul, cât și în afara școlii. De asemenea, ar fi utilă implicarea forumurilor de decizie (inspectorate școlare, consilii locale, consilii județene), care să-și asume mai multă responsabilitate în acest sens și să crească numărul de activități gratuite care urmează să fie organizate pentru elevi.
- În literatura de specialitate se subliniază frecvent faptul că elevii cu înaltă stimă de sine și cu abilități de comunicare eficiente, pot face față cu mai multă ușurință problemelor de adaptare, au un nivel mai ridicat de sprijin social și rezultate academice mai bune. Prin urmare, se consideră că variabile precum stima de sine și abilitățile de comunicare eficiente afectează elevii dislexici pozitiv în perioada proceselor de tranziție și adaptare la școala gimnazială. Din acest motiv, ar putea fi benefic atât pentru părinți, cât și pentru profesori să sprijine dezvoltarea stimei de sine și abilitățile de comunicare la elevii dislexici și să solicite sprijin din partea experților atunci când este necesar.
- Pe baza rezultatelor acestei cercetări se speră că pregătirea unui kit/set de instrumente pentru elevii dislexici, părinții și profesorii lor va facilita procesul de tranziție și integrare a elevilor în ciclul gimnazial și sprijini profesorii și părinții.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bartok, E. (2017). The Dyslexic Child - a Joint Responsibility. Guide for Teachers and Parents of Children with Specific Learning Disabilities, Tirgu Mures
2. Baydik, B.(2011) Study of Usage of Reading Strategies of Students with Reading Difficulties and Teaching Practices of Teachers on Understanding Reading. Education and Science, 6(162).
3. Bogdanowicz, M. (1994). O dysleksji, Wydawnictwo Linea, Lubin
4. Bogdanowicz, M. (2005). Ryzyko dysleksji, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2005
5. David, C. (2015). Learning Disorders, in Rosan, A., (coord.) Special Psychopedagogy, Bucharest, Polirom, 244-270.
6. David, C., Rosan, A. (2017). Principles of Diagnosis Based on Scientific Evidence in Specific Learning Disorders, Cluj Napoca, Argonaut; Limes
7. Education Reform Initiative.(2012). Education Monitoring Report, Executive Summary
8. Korkmazlar, O. (2003). Öğrenme bozukluğu ve özel eğitim [Learning disabilities and special education]. Farkli gelişen çocuklar, 147-171.
9. Матанова В., Дислексия, Софи-Р, 2001
10. Ozkardeş, O. (2012). Practices related to specific learning difficulty in Turkey. Istanbul Commerce University Social Sciences Magazine, 11(21), 25-38
11. Sharma, G. (2004). A comparative study of the personality characteristics of primary school students with learning disabilities and their non-learning disabled peers. Learning Disability Quarterly, 27(3), 127-140.
12. TUIK (2010) Survey on Problems and Expectations of Disabled People. Retrieved from <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=6370>
13. Order 3124/2017 on the approval of Methodology to provide support for students with learning disabilities regulates appropriate assessment procedures for dyslexia, dysgraphia, dishortography and discalculia.
14. Order 573/1997, 2000, 2009. Special Educational Regulation. Retrieved from https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_....pdf
15. Law 170 8/10/2010
16. DM 5669 12/07/2011 (guide Lines)

17. Nota MIUR 2563 22/11/2013
18. Nota USR Sicilia 13462 del 09/09/2015

www.iclauralanza.it/jml

<http://ortograffiti.pl/>

www.aid.org

<http://bogdanowicz.edu.pl/>

<http://www.dislex.co.pt/>

<https://dislexia.pt/>

http://www.doctoronline.bg/uploads/diagnostics/201201/path_7134.pdf

<https://www.dyslexia-international.org/the-problem/>

www.donnamoderna.com/dislessia

<https://www.ptd.edu.pl/>

<http://www.scribd.com/doc/102927877/Breve-historia-do-conceito-de-dislexia>

http://srl-regio.com/wp-content/uploads/2015/05/Dislexia_Dra.-Paula-Teles.pdf

<https://www.facebook.com/associacaoportuguesadedislexia/>

ANEXA 1**Chestionar pentru elevi**

Dragi elevi,

Acest studiu face parte din proiectul Erasmus +, Activitatea cheie 2: Parteneriate strategice "DysTrans: Sprijinirea tranziției elevului dislexic din ciclul primar în ciclul gimnazial" (2017-1-TR01-KA201-046274).

Scopul acestui proiect este de a oferi sprijin profesorilor care lucrează cu elevi cu dislexie în perioada de tranziție, părinților acestor copii și copiilor înșiși.

Scopul sondajului este de a afla principalele dificultăți cu care se confruntă elevii cu dislexie atât privind aspectele academice, cât și cele sociale în perioada de tranziție de la ciclul primar în ciclul gimnazial; sprijinul primit de la profesori, specialiști și colegi de la școală; respective acasă - de la părinți și alți membri ai familiei. Studiul urmărește, de asemenea, identificarea a ceea ce trebuie făcut pentru a se asigura că acești elevi sunt pregătiți pentru această tranziție.

Din acest motiv, vă rugăm să răspundeți sincer la următoarele întrebări. Informațiile pe care le împărtășiți cu noi vor fi utilizate numai pentru această cercetare. Informațiile dvs. personale vor fi păstrate confidențiale.

Vârsta: _____ Clasa: _____ Genul (F/M) _____

1. Este mai dificil să înveți în clasa a V-a decât era în clasele primare ?

- a. Da, este mai greu b. E aproape la fel c. Nu, este mai ușor

Dacă răspunsul este DA de ce este mai greu ?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.Ce ne poți spune despre capacitatea ta de a învăța?

	1	2	3	4	5	6	Comentarii
a.Citire (cât de bine citești)							
b.Înțelegerea textului (când citești un text ai nevoie de mai multe încercări pentru a-l înțelege)							
c.Reguli gramaticale (cât de bine știi să aplici regulile de ortografie/gramaticale)							
d. Scriere (cum te descurci dacă trebuie să îndeplinești o sarcină de scriere creativă)							
e.Teste (cât de agitat te simți când știi că urmează un test)							
f.Teste (rezultatele tale sunt pe măsura efortului pe care îl depui să te pregătești)							
g.Teste							

(se întâmplă să nu ai destul timp să termini testul)							
h.Timp (ai destul timp să îți pregătești toate lecțiile/temele pentru ziua următoare)							

Ce altceva ai vrea să ne povești despre capacitatea ta de învățare ?

.....

.....

.....

3.Ce fel de sprijin ai primit/primești la școală?

<i>Modalități de sprijin</i>	<i>În clasele primare</i>	<i>În clasele gimnaziale</i>	<i>Comentariu</i>
a. ești așezat în bancă aproape de profesor			
b. sarcinile academice sunt citite cu voce tare de către profesor			
c. poți să răspunzi oral la întrebările profesorului			
d. ai timp suplimentar în timpul testelor			
e. lecții individuale suplimentare cu profesorul de la clasă pentru sarcinile la care nu te descurci			

f. ți se dă voie să folosești formule și alte materiale de sprijin în clasă și în timpul testelor			
g.ai teme mai puține ca ceilalți colegi			
h. nu ți se cere să citești cu voce tare în clasă			
i. profesorii sunt mai înțelegători cu tine			
j.colegii îți oferă sprijin si toleranță			
k. primești ajutor de la profesorul de sprijin/psiholog/logoped			

Ai fost sprijinit și în alte moduri decât cele enumerate mai sus?/ Dacă răspunsul este DA, în ce fel ?

.....

4.În ce fel ai fost/ești sprijinit să înveți acasă?

<i>Modalitate de sprijin</i>	<i>În clasele primare</i>	<i>În clasele gimnaziale</i>	<i>Comentarii</i>
a. părinții îmi citesc lecțiile cu voce tare			
b. părinții îmi citesc lecțiile și imi indică ce trebuie să fac			
c. parinții îmi citesc indicațiile de			

lucru cu voce tare și mi le explică			
d. mi se explică noțiunile pe care nu înțeleg			
e. lucrez cu un profesor în particular			
f. folosesc jocuri/site-uri web educative			

5.Cum te simți la școală?

.....

6.Ce te face să te simți bine la școală ?

.....

7.Ce te face să nu te simți bine la școală ?

.....

8.Cum te înțelegeai cu profesorii și cu colegii în clasele primare?

.....

9.Cum te înțelegi cu profesorii și cu colegii, acum?

.....

10.Participi la activități extrașcolare (sport, artă, muzică, etc.)?

a.DA b. NU

Dacă răspunsul este DA, acestea sunt :

.....

Dacă răspunsul este NU, de ce nu?

.....

ANEXA 2

Chestionar pentru părinți

Dragi părinți,

Acest studiu face parte din proiectul Erasmus +, Activitatea cheie 2: Parteneriate strategice "DysTrans: Sprijinirea tranziției elevului dislexic din ciclul primar în ciclul gimnazial" (2017-1-TR01-KA201-046274).

Scopul acestui proiect este de a oferi sprijin profesorilor care lucrează cu elevi cu dislexie în perioada de tranziție, părinților acestor copii și copiilor înșiși.

Scopul sondajului este de a afla principalele dificultăți cu care se confruntă elevii cu dislexie atât privind aspectele academice, cât și cele sociale în perioada de tranziție de la ciclul primar în ciclul gimnazial; sprijinul primit de la profesori, specialiști și colegi de la școală; respective acasă - de la părinți și alți membri ai familiei. Studiul urmărește, de asemenea, identificarea a ceea ce trebuie făcut pentru a se asigura că acești elevi sunt pregătiți pentru această tranziție.

Din acest motiv, vă rugăm să răspundeți sincer la următoarele întrebări. Informațiile pe care le împărtășiți cu noi vor fi utilizate numai pentru această cercetare. Informațiile dvs. personale vor fi păstrate confidențiale.

Vârsta copilului: _____ Clasa: _____ Genul (F/M) _____

Calitatea dvs. În raport cu copilul (mama, tată, tutore, etc) _____

11.S-a schimbat atitudinea copilului dumneavoastră față de școală când a trecut din ciclul primar în ciclul gimnazial ?

a.DA

b. NU

12.Dacă răspunsul este DA care din următoarele comportamente sau reacții le-a manifestat copilul față de școală ?

<i>Comportamente sau reacții</i>	<i>În clasele primare</i>	<i>În clasele gimnaziale</i>	<i>Comentarii</i>
De obicei nu vrea să meargă la școală			
Momentul plecării la școală este un			

moment de criză acasă			
E nefericit în drum spre școală dar fericit când pleacă de la școală			
Este neinteresat de lecții			
De obicei nu povestește despre activitățile sau întâmplările de la școală			
Lipsește des de la școală			
Nu îi plac activitățile în care trebuie să citească sau să scrie			

In afară de cele enumerate mai sus, mai sunt și alte lucruri pe care ați dori să le menționați?

.....

.....

3. Cum evaluați succesul copilului dumneavoastră la școală comparativ cu cel al colegilor ?

- a. peste nivelul colegilor
- b. la nivelul colegilor
- c. sub nivelul colegilor

4. De care din următoarele modalități de sprijin a avut/are parte copilul dumneavoastră la școală:

<i>Modalități de sprijin</i>	<i>În clasele primare</i>	<i>În clasele gimnaziale</i>	<i>Comentarii</i>
a. Copilul este poziționat aproape de profesor			
b. Îndicațiile de muncă sunt citite cu voce tare de către profesor			
c. Folosirea de tehnici asistive (tablete, computer)			
d. Pregătirea și distribuirea sumarului lecției la finalul lecției			

e.Examinare orală în loc de cea scrisă			
f.Timp extra în timpul testelor			
g.Oferirea de timp pentru a se corecta			
h.Activități de stimulare a atenției			
i.Suport adițional din partea profesorului specializat în lucrul cu copii cu CES, a psihologului			
j.Lecții individuale adiționale			
k.Reducerea numărului de teme			
l.Atitudine tolerantă din partea colegilor și profesorilor			

In completarea celor enumerate mai sus, mai sunt si alte lucruri pe care ați dori să le enumerați?

.....

5.Care dintre următoarele modalități de sprijin/ajutor i le oferiți copilului acasă :

<i>A.Modalități de sprijin</i>	<i>În clasele primare</i>	<i>În clasele gimnaziale</i>	<i>Comentarii</i>
a.Citind cărți și articole despre dislexie			
b.Citind indicațiile de muncă și explicându-le pe înțelesul elevilor			
c.Explicând conceptele pe care nu le înțelege			
d.Încercând să înțelegeți nevoile sale			
e.Folosind resurse de ajutorare pentru a-i facilita procesul de învățare			
f.Oferindu-i un tutore/Shadow			
g.Folosind jocuri și site-uri web educative			

h.Eliminând factorii care îl distrag (TV, jocuri, etc)			
i.Oferindu-i noi experiențe de învățare (activități artistice, sport, etc)			
j.Obținerea de sprijin de la profesorul specializat în lucrul cu copii cu CES, psiholog			

6.Pe lângă cele enumerate mai sus, mai sunt și alte lucruri pe care ați dori să le adăugați?

.....

7.Cunoașteți drepturile legale ale copilului dumneavoastră?

a.DA b. NU

8.Stiți unde să cereți sprijin pentru copil (în afara școlii)?

a.DA b. NU

9.Copilul dumneavoastră ia parte la activități extrașcolare (sport, artă, etc) ?

a.DA b. NU

Dacă răspunsul este DA – ele sunt:

.....

Dacă răspunsul este NU – de ce ?

.....

10.Considerați că ați avea nevoie de un training specializat pentru a vă înțelege mai bine copilul și a-l putea ajuta mai bine ?

a.DA b. NU

Dacă sunteți interesat/ă să participați la un training/studiu pilot în cadrul acestui proiect vă rugăm să vă lăsați datele de contact (număr de telefon, adresă de e-mail)

.....

ANEXA3**Chestionar pentru profesori**

Dragi colegi,

Acest studiu face parte din proiectul Erasmus +, Activitatea cheie 2: Parteneriate strategice "DysTrans: Sprijinirea tranziției elevului dislexic din ciclul primar în ciclul gimnazial" (2017-1-TR01-KA201-046274).

Scopul acestui proiect este de a oferi sprijin profesorilor care lucrează cu elevi cu dislexie în perioada de tranziție, părinților acestor copii și copiilor înșiși.

Scopul sondajului este de a afla principalele dificultăți cu care se confruntă elevii cu dislexie atât privind aspectele academice, cât și cele sociale în perioada de tranziție de la ciclul primar în ciclul gimnazial; sprijinul primit de la profesori, specialiști și colegi de la școală; respective acasă - de la părinți și alți membri ai familiei. Studiul urmărește, de asemenea, identificarea a ceea ce trebuie făcut pentru a se asigura că acești elevi sunt pregătiți pentru această tranziție.

Din acest motiv, vă rugăm să răspundeți sincer la următoarele întrebări. Informațiile pe care le împărtășiți cu noi vor fi utilizate numai pentru această cercetare. Informațiile dvs. personale vor fi păstrate confidențiale.

Nivelul la care predați (primar, gimnazial) _____

Genul (F/M) _____ Vechime/experiență în învățământ: _____

1. Evaluați capacitatea dumneavoastră de a recunoaște când dificultățile de învățare întâmpinate de un elev ar putea fi datorate TSI (1 – foarte slab; 6 – excelent)

1 2 3 4 5 6

2. Evaluați capacitatea dumneavoastră de a ajuta un elev cu TSI să depășească dificultățile întâmpinate (1 – foarte slab; 6 – excelent)

1 2 3 4 5 6

3. Considerați că e mai dificil pentru elevii cu tulburări de învățare să se adapteze în ciclul gimnazial decât pentru alți elevi?

a.DA

b. NU

Dacă răspunsul la întrebarea 3 este DA, care din următoarele dificultăți le întâmpină elevii ?

<i>Tipul de dificultate</i>	☒ <i>dacă DA</i>	<i>Comentarii</i>
Nu se implică în relații sociale, stau mai mult singuri		
Sunt excluși de către colegi		
Nu au mulți prieteni		
Au dificultăți în a-și face prieteni și a menține relații de prietenie		
Sunt agresivi față de alții		
Evită activitățile educative de grup		
Sunt tachinați de colegi (victime ale bullying-ului)		
În general par neinteresati de lecții		
În general par nefericiți la școală		
În general par obosiți la școală		

4.Care din următoarele strategii sunt cele mai de folos pentru a întări relațiile sociale ale elevilor cu TSI?

<i>A.Tipurile de suport pentru interacțiuni sociale</i>	☒ <i>dacă DA</i>	<i>Comentarii</i>
Suport pentru dezvoltarea abilităților de comunicare		
Suport pentru conștientizarea și exprimarea emoțiilor		
Evidențierea și sprijinirea calităților		

elevului		
Întărirea abilităților sportive și artistice		
Atribuirea unei sarcini importante în colectivul clasei		
Lucrul în perechi/echipă		
Întărirea stimei de sine		

<i>B. Tipuri de suport pentru succes școlar</i>	☒ <i>dacă DA</i>	<i>Comentarii</i>
Așezarea în clasă cât mai aproape de profesor		
Citirea cu voce tare a instrucțiilor		
Permișiunea de a răspunde oral la întrebare iar profesorul să scrie răspunsul		
Oferirea de timp suplimentar în timpul testelor		
Oferirea de lecții suplimentare individualizate		
Permișiunea de a folosi suport vizual în timpul orelor		
Reducerea temelor		
Evitarea situațiilor de a citi cu voce tare în fața clasei		
Adaptarea activităților didactice la nivelul abilităților elevului		
Crearea unei atmosfere de toleranță în clasă		
Colaborarea cu profesori care lucrează cu elevi cu CES: profesori de sprijin,		

logopezi, psihologi		
Activități de întărire a atenției		
Implicarea în activități practice		

5. Evaluați cunoștințele pe care le aveți despre legislația cu privire la drepturile copiilor cu

TSI (1 – foarte slab; 6 – excelent)

1 2 3 4 5 6

6. Evaluați nivelul comunicării dumneavoastră cu părinții copiilor cu TSI (1 – foarte slab; 6 – excelent)

1 2 3 4 5 6

7. Știți unde să direcționați părinții în a găsi sprijin pentru copiii lor ?

a. DA

b. NU

8. Ați participat la formări anterioare pe tema tulburărilor specifice de învățare (TSI: dislexie, disgrafie, discalculie, dispraxie):

a. DA (precizați) _____ b. NU

9. Considerați că ați avea nevoie de formări suplimentare pentru a înțelege mai bine dificultățile întâmpinate de elevii cu TSI și cum pot fi aceștia ajutați eficient?

a. DA b. NU

Dacă sunteți interesat/ă să participați la un training/studiu pilot în cadrul acestui proiect vă rugăm să vă lăsați datele de contact (număr de telefon, adresă de e-mail)

.....

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

